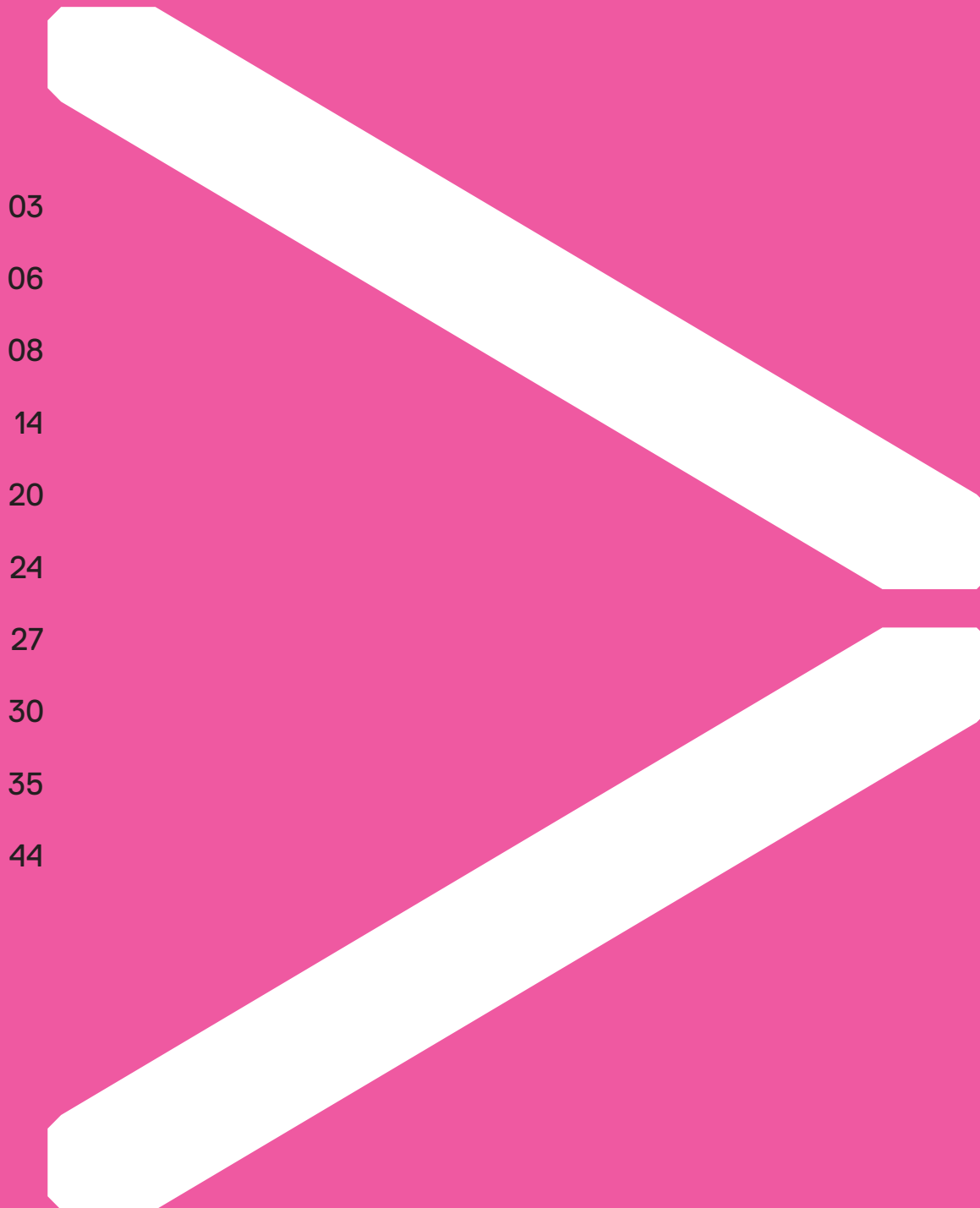

Trends in de museumsector

Museum cijfers 2020

Inhoud

Samenvatting	03
0\ Kerncijfers, trends en vooruitzichten	06
1\ Musea in Nederland	08
2\ Bezoeken	14
3\ Museumkaart	20
4\ Onderwijs	24
5\ Digitalisering	27
6\ Personeel	30
7\ Financiën	35
8\ Verwachtingen voor 2021	44

Samenvatting

Een ongekend zwaar jaar voor de musea

Na een bijzonder succesvol 2019 werd 2020 plots een ongekend zwaar en heftig jaar voor de Nederlandse musea. De coronapandemie had – en heeft – vanaf maart 2020 een enorme impact op onze samenleving en daarmee ook op de museumsector en het bezoek aan onze 456 musea. De Museumcijfers 2020 laten dan ook onvermijdelijk een forse krimp zien.

Museumbezoek door corona met 60% gedaald

De cijfers zijn kil. Door de coronacrisis en overheidsmaatregelen om de pandemie te bedwingen, is het totale museumbezoek in 2020 met maar liefst 60% gedaald ten opzichte van het succesjaar 2019. In 2019 waren er 33 miljoen bezoeken. In 2020 werden aan de 456 musea slechts 13,2 miljoen bezoeken gebracht: 11,4 miljoen binnenlandse en 1,8 miljoen buitenlandse. In 2019 ging het nog om 33 miljoen bezoeken, waarvan 10 miljoen door inkomende toeristen.

Hoofdoorzaken: coronabeperkingen en krimp toerisme

Hoofdoorzaken van de grote terugval waren dat musea in totaal drie maanden verplicht dicht waren, en dat na heropening veel minder mensen naar binnen mochten. Ook kromp het binnenlandse toerisme, en het internationale toerisme nog veel sterker. Door de sluiting van horeca vanaf oktober daalden de eigen inkomsten van veel musea nog verder.

Vraaguitval duurt voort, steun blijft onmisbaar

Corona is niet weg en voorlopig zeker nog dagelijks van invloed op musea, maar musea durven inmiddels toch ook weer voorzichtig wat vooruit te kijken. De vraaguitval duurt intussen echter voort, met name door coronabeperkingen en de voortdurende krimp van het toerisme, in het bijzonder het inkomende. Die uitval maakt financiële steun van overheden en andere partners en partijen ook in 2021 en daarna echt onmisbaar.

Museumkaart blijft van groot financieel belang

Museumkaarthouders waren in het crisisjaar 2020 gezamenlijk toch nog goed voor 5 miljoen museumbezoeken, maar dat betekent wel bijna een halvering ten opzichte van 2019. Het bezoek van de Museumkaarthouders heeft musea in 2020 beduidend minder opgeleverd dan in 2019: € 34 miljoen versus € 64 miljoen, en dat is een gevoelig verlies.

Aandeel Museumkaart in totale bezoek blijft stijgen

Net als het totale museumbezoek groeide het aantal Museumkaarthouders tussen 2015 en 2019 sterk, van 1,2 miljoen kaarthouders in 2015 naar 1,4 miljoen in 2019. Museumkaarthouders blijven – ook in tijden van crisis – de musea gelukkig in grote getale trouw. Ondanks de coronacrisis en de beperkende overheidsmaatregelen is het aantal kaarthouders in 2020 met 60.000 slechts licht gedaald, en zit nu op ruim 1,3 miljoen.

Het gemiddeld aantal bezoeken per kaarthouder daalde in dit moeilijke jaar van 6,7 in 2019 naar 3,6 in 2020. Het aandeel van bezoeken door Museumkaarthouders in het totale museumbezoek groeide naar 37% in 2020, als gevolg van de sterkere daling van de overige bezoeken.

86% van de musea biedt educatieve programma's aan

De meeste musea in ons land investeren in educatief aanbod voor kinderen in verschillende leeftijdsgroepen en voor andere specifieke doelgroepen. In 2020 bood 86% van de musea een of meer educatieve programma's aan.

Forse daling van museumbezoek in schoolverband

Tussen 2015 en 2019 steeg het bezoek in schoolverband met 17%, ondanks een al een tijd dalend aantal leerlingen in ons land. Door de coronacrisis, beperkende maatregelen en schoolsluitingen is er een sterke daling van het aantal bezoeken in 2020. Het totale museumbezoek in schoolverband neemt af van 2,2 miljoen in 2019 naar 0,6 miljoen in 2020, een daling van 74%.

Investerings in digitalisering betalen zich nu uit

Musea hebben de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in digitalisering van hun collectie en ontsluiting voor een groter publiek. Dat betaalt zich uit tijdens de coronacrisis. Musea hebben nu driekwart van hun permanente collectie

gedigitaliseerd en het grootste deel daarvan is online beschikbaar, voornamelijk via de websites van musea en sociale media.

Werkgelegenheid daalt met 6.800 personen naar 35.000

De totale werkgelegenheid bij musea daalde in 2020 met ruim 16% naar 35.000 personen. Daarvan is ruim 64% onbetaald als vrijwilliger of stagiair werkzaam. Vrijwel alle Nederlandse musea werken met onbetaalde krachten. Bijna 19% van de musea heeft geen personeel in dienst en draait op vrijwilligers en stagiairs. In fte's daalde de totale personeelsinzet met ruim 4,4% naar 10.110 fte's. Kleine musea hebben de inzet van personeel het meest teruggebracht, de grote musea het minst. Extra overheidsinvesteringen zijn en blijven nodig om de kwaliteit van de sector op de lange termijn te waarborgen.

Eigen inkomsten musea bijna gehalveerd

De eigen inkomsten van musea zijn in 2020 met € 250 miljoen gedaald en zo bijna gehalveerd ten opzichte van 2019. Dat is voor 60% (€ 149 miljoen) gecompenseerd door coronasteun van overheden en private fondsen. De totale omzet van musea - inclusief subsidies en noodsteun - liep terug met € 88 miljoen, naar € 977 miljoen. Musea hebben de kosten teruggebracht met € 125 miljoen. Dat gebeurde vooral op het gebied van tentoonstellingen en aankopen. Ook kromp de werkgelegenheid.

Kleine musea het hardst getroffen

Het resultaat uit gewone bedrijfsvoering van alle musea samen is € 14 miljoen, of € 31.000 per museum. Kleinere musea schrijven veelal rode cijfers. Zij worden het hardst getroffen door de coronacrisis. Hun inkomsten lopen met 56% terug en zij krijgen in verhouding weinig coronasteun. Gemeenten zijn hoofdfinancier van meer dan de helft van de musea, maar zij hebben slechts € 12 miljoen besteed aan noodsteun.

Prognose 2021

Het verloop van de coronacrisis blijft grillig en onvoorspelbaar. Het tweede halfjaar van 2021 zal de daling van museumbezoek en bijbehorend verlies aan eigen inkomsten in het eerste halfjaar niet goedmaken. Het buitenlands toerisme is op een bijzonder laag peil en daalt zelfs nog verder ten opzichte van 2020. Meer vakantie in eigen land compenseert helaas het sterk gedaalde museumbezoek van buitenlandse toeristen maar ten dele.

De prognose is dat voor heel 2021 het aantal museumbezoekers nog verder afneemt, naar 9,7 miljoen - minder dan een derde van het aantal bezoeken in 2019. De eigen inkomsten dalen bij die prognose naar € 236 miljoen, ruim de helft minder dan in 2019.

Musea kijken vooruit, onder andere door extra gericht te programmeren voor mensen uit Nederland en met nieuwe activiteiten. Daarbij gaan de kosten voor de baat uit. Bij kleinere musea zijn de reserves gekrompen, bij grotere musea

zijn de ontbrekende buitenlandse toeristen een gemis. De Museumvereniging pleit daarom voor extra investeringen, ook vanuit de overheid. Zodat de sector gezond de pandemie doorstaat en blijvend goed aanbod kan bieden aan het publiek.

Alleen in vereniging komen we uit de crisis

De coronacrisis raakt ons allemaal. De Museumvereniging zet zich onvermoeibaar in voor financiële steun voor alle 456 musea, ongeacht grootte, type collectie, vestigingsplaats of wijze van financiering.

Wij zijn dankbaar voor de steunpakketten van het Rijk en de hulp van provincies, gemeenten, fondsen en anderen. Dit helpt de crisis zo goed en krachtig mogelijk te doorstaan. Voortgezette coronasteun blijft noodzakelijk om musea deze moeilijke periode te laten doorkomen.

Samen vertellen de musea het verhaal van onze samenleving. De Museumvereniging bouwt intussen samen met alle musea verder aan kansgelijkheid, de Nederlandse identiteit, en een belangrijke bijdrage aan onze economie. Want alleen samen vertellen de musea het hele verhaal van onze steeds veranderende samenleving.

Kerncijfers, trends en vooruitzichten

Kerncijfers 2020

456 Nederlandse musea aangesloten bij de Museumvereniging.

13,2 miljoen museumbezoeken, waarvan 1,8 miljoen bezoeken (13% van het totaal) uit het buitenland.

Ruim **1,3 miljoen** Museumkaarthouders, samen goed voor bijna 5 miljoen museumbezoeken (37% van het totale aantal bezoeken).

24 museumbezoeken in schoolverband per 100 leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs.

Twee derde van de collectie via internet toegankelijk voor het publiek.

Online activiteiten bij **82%** van de musea, uiteenlopend van virtuele rondleidingen tot opdrachten of challenges voor online bezoekers.

Ruim **35.000** in voltijd en deeltijd werkzame personen, van wie bijna twee derde onbetaald als vrijwilliger of stagiair.

977 miljoen euro omzet, waarvan 29% eigen inkomsten, 15% coronasteun en 55% overheidssubsidies.

962 miljoen euro kosten, waarvan 47% personeelskosten en 25% huisvestingskosten.

Een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering bij **42%** van de musea, ondanks de coronasteun.

Bij tentoonstellingen van uitzonderlijk belang bijna **360 miljoen** euro aan indemniteitsgarantie van het Rijk voor 1.768 buitenlandse bruiklenen met een totale waarde van bijna 1,9 miljard euro.

Recente trends

Alle jarenlang stijgende trends komen in 2020 door de coronacrisis abrupt tot stilstand en slaan om in een daling.

Een daling van het aantal bezoeken met **19,3 miljoen** (59%) ten opzichte van 2019, waarvan 8,2 miljoen (82%) minder buitenlandse bezoeken en 11,1 miljoen (49%) minder binnenlandse bezoeken.

Een afname van de werkgelegenheid met **6.800** personen (bijna 470 fte's) ten opzichte van 2019.

Een krimp van de omzet met **88 miljoen** euro ten opzichte van 2019.

Een bezuiniging op de kosten van **125 miljoen** euro ten opzichte van 2019.

1.605 tijdelijke tentoonstellingen, waarvan 85% in het eigen museum. In 2019 waren het er nog 2256.

Een stijging van de overheidssubsidies met **14 miljoen** euro ten opzichte van 2019, net voldoende om de inflatie te compenseren.

In 2020 **250 miljoen** euro minder eigen inkomsten dan in 2019, bijna een halvering.

Vooruitzichten voor 2021

9,7 miljoen museumbezoeken, nog eens 3,5 miljoen minder dan in 2020 door de sluiting van musea tot 5 juni 2021.

236 miljoen euro eigen inkomsten, een daling van 50 miljoen euro ten opzichte van 2020.

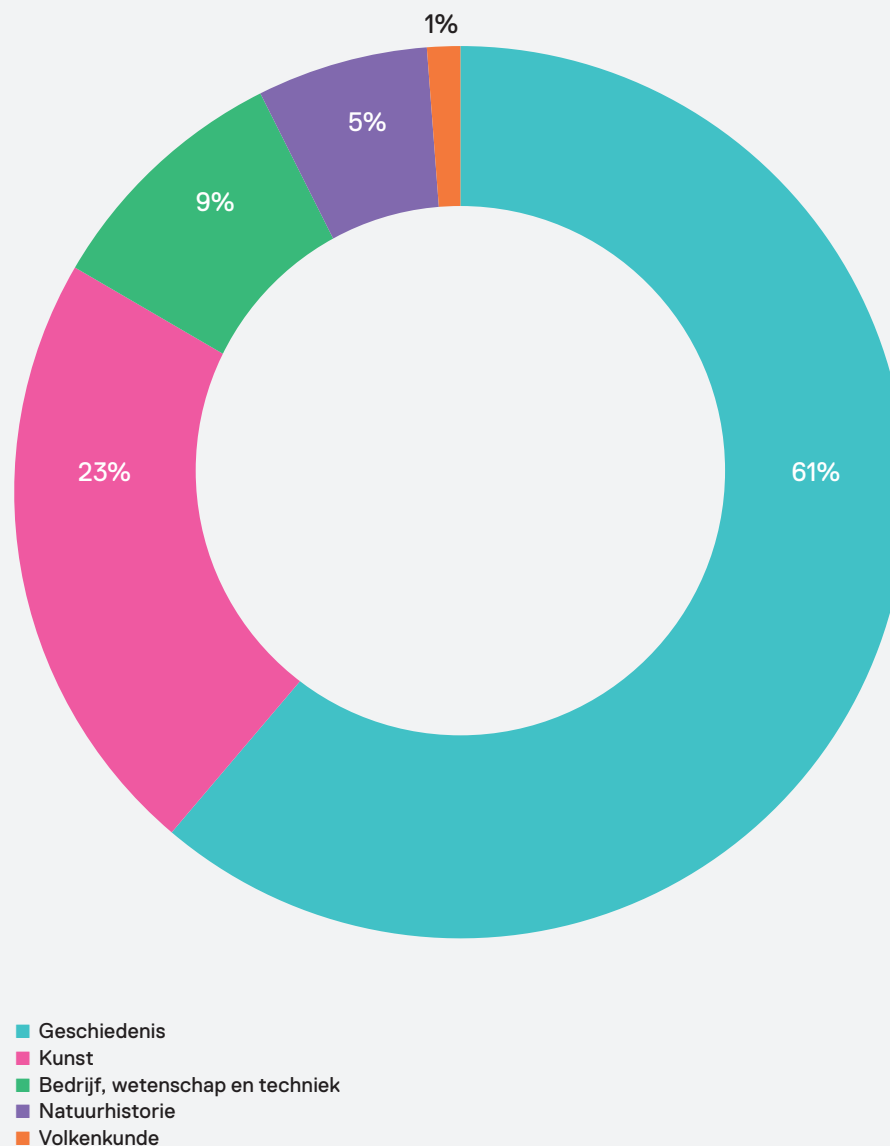

Musea in Nederland

Musea naar type collectie

In 2020 zijn 456 Nederlandse musea aangesloten bij de Museumvereniging. De musea hebben verschillende typen collecties. Sommige musea hebben meer typen verzamelingen, zoals kunst en geschiedenis, of wetenschap en natuur. De meeste musea (61%) beschouwen zichzelf als een geschiedenismuseum. Dit is verreweg de grootste groep musea, maar in termen van omzet is het niet de grootste groep (tabel 1.1). De geschiedenismusea nemen in 2020 42% van het museumbezoek, 37% van het Museumkaartbezoek en 38% van de museale omzet voor hun rekening.

Figuur 1.1: Musea naar type collectie, 2020
(aandelen musea in %)

1\ Musea in Nederland

Qua aantal musea zijn de kunstmusea de een na grootste groep met 23% van de musea. Kunstmusea zijn relatief grote musea, samen goed voor 46% van de museale omzet, 40% van het museumbezoek en 46% van het Museumkaartbezoek. De kleinste groep musea bestaat uit volkenkundige musea. Het gaat om 1% van de musea met samen 3% van de museale omzet, 2% van het museumbezoek en 2% van het Museumkaartbezoek.

Tabel 1.1: Musea naar type collectie, omzet en bezoek, 2020*

	Aantal musea	Aandelen musea (in %)	Omzet (x 1 mln. euro)	Aandelen omzet (in %)	Bezoeken (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)
Geschiedenis	280	61	371	38	5.599	42
Kunst	107	23	451	46	5.311	40
Bedrijf, wetenschap en techniek	41	9	66	7	1.193	9
Natuurhistorie	23	5	58	6	883	7
Volkenkunde	5	1	30	3	229	2
Totaal	456	100	977	100	13.215	100

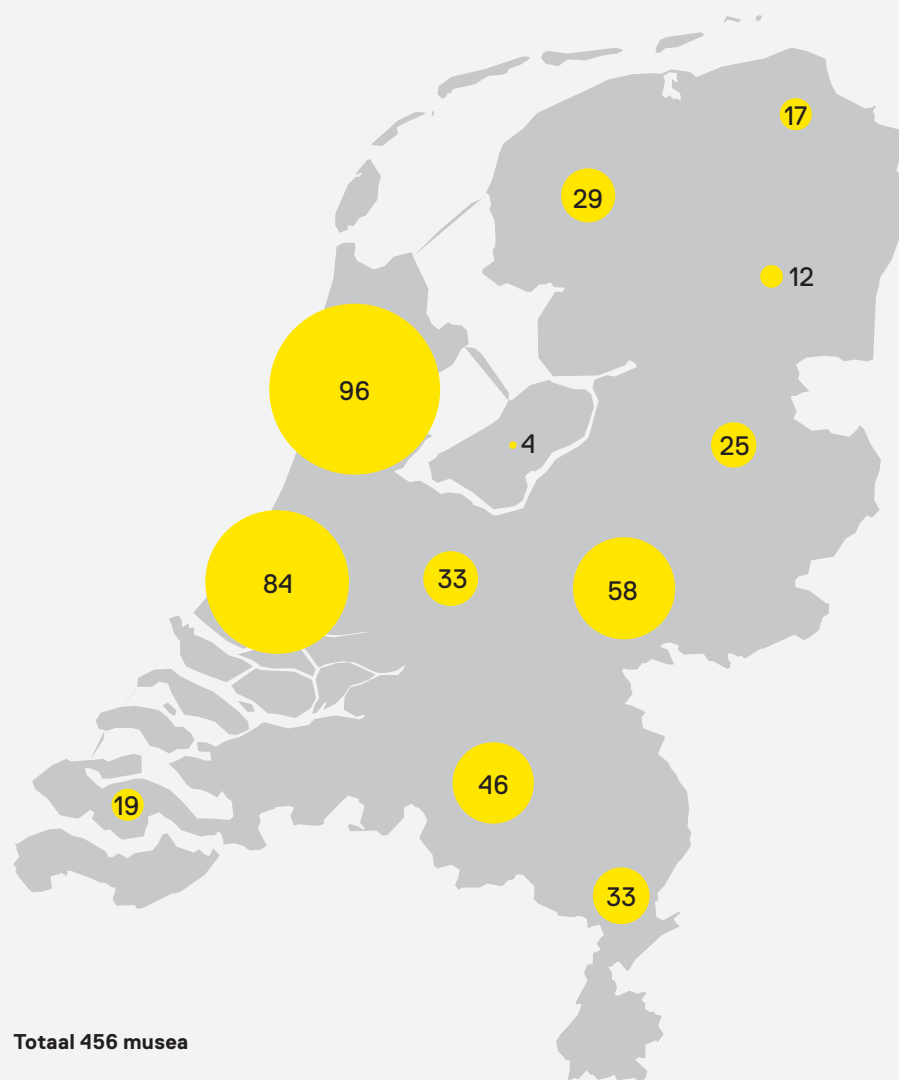
* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Regionale spreiding musea

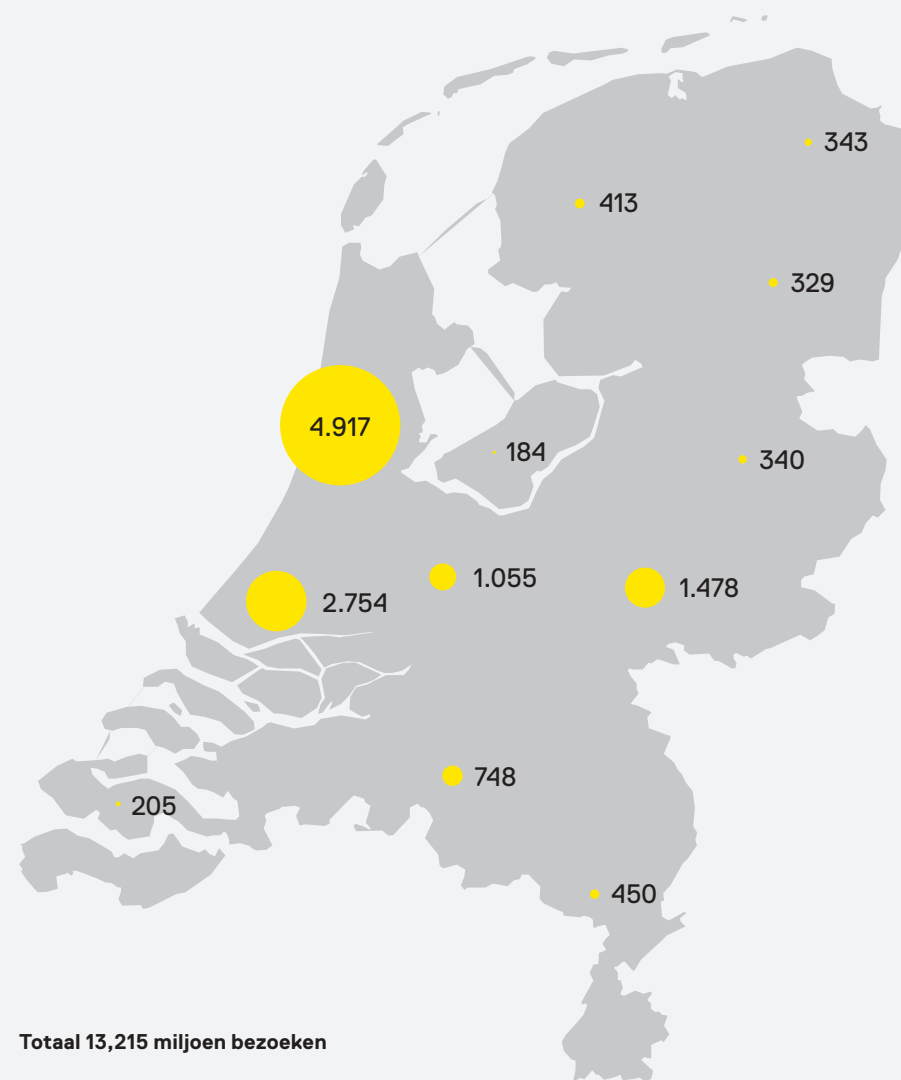
Noord-Holland telt in 2020 de meeste musea en de meeste museumbezoeken (figuur 1.2). De musea uit de regio Amsterdam trekken het meeste bezoek. Qua aantallen bezoeken bestaat de top 3 geheel uit Amsterdamse musea, aan wie samen bijna 1,6 miljoen bezoeken worden afgelegd. Qua aantallen bezoeken volgen – na Noord-Holland – Zuid-Holland en Gelderland. Noord-Holland en Zuid-Holland zijn in 2020 samen goed voor 7,7 miljoen bezoeken, 58% van het totale museumbezoek. Dat aandeel is kleiner dan in voorgaande jaren, omdat de grote musea in deze provincies vanwege de coronacrisis sterk getroffen zijn door het teruggefallen buitenlandse bezoek.

1\ Musea in Nederland

Figuur 1.2a: Spreiding van aantal musea over de provincies, 2020

Figuur 1.2b: Spreiding van aantal bezoeken (x1.000) over de provincies, 2020*

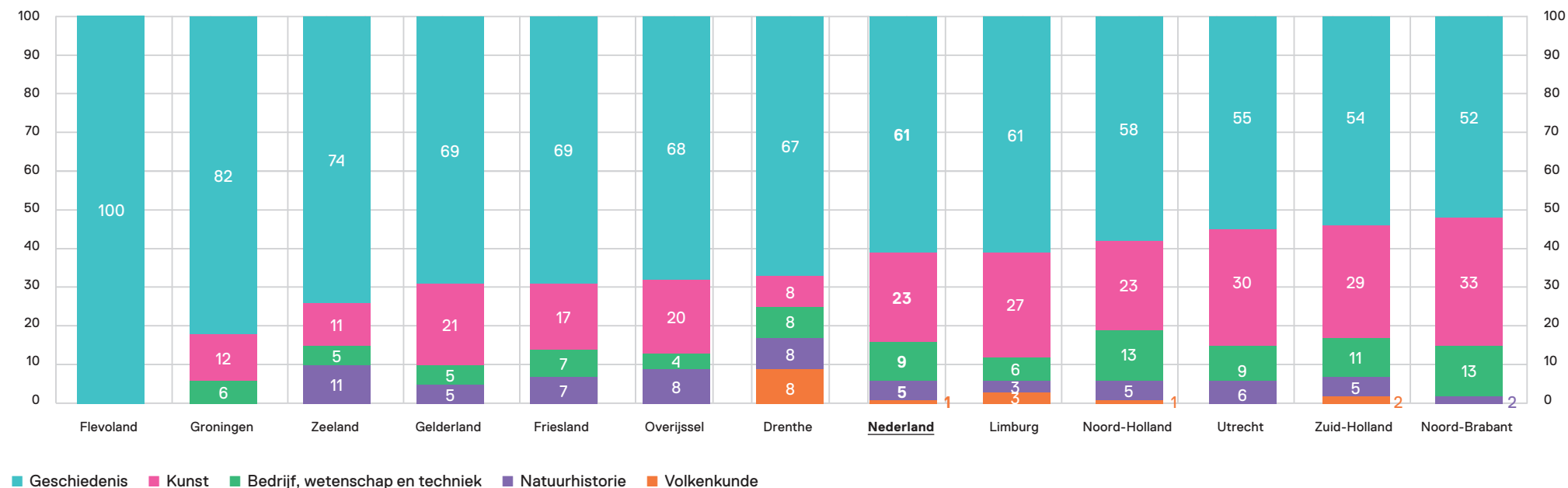

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

1\ Musea in Nederland

In alle provincies zijn geschiedenismusea de meest voorkomende musea (figuur 1.3). Het aandeel van dit type in het totaal per provincie loopt uiteen van 52% (Noord-Brabant) tot 100% (Flevoland). Flevoland heeft geen kunstmusea, Drenthe heeft er relatief weinig. Musea voor bedrijf, wetenschap en techniek vinden we in verhouding vooral in Noord-Brabant, Noord-Holland en Zuid-Holland. In Zeeland zijn relatief de meeste musea voor natuurhistorie.

Figuur 1.3: Musea naar type collectie per provincie, 2020 (aandelen per provincie in %)

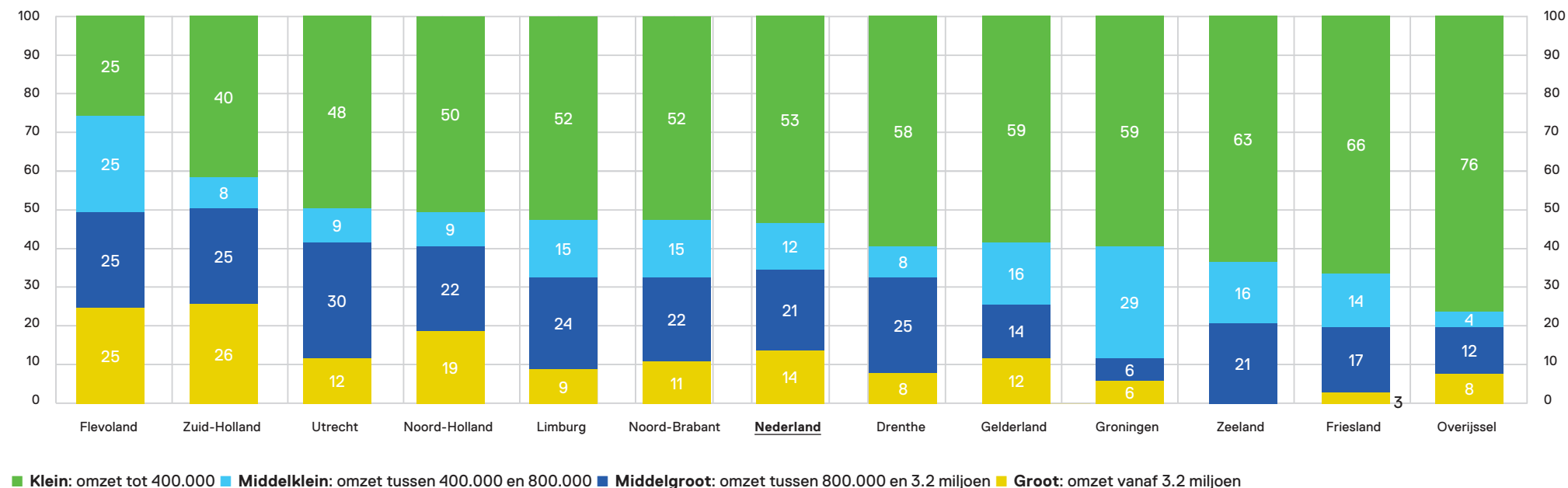
1\ Musea in Nederland

De grootte van musea loopt sterk uiteen, evenals de spreiding naar grootte over het land (figuur 1.4). In de provincies Overijssel, Friesland en Zeeland treffen we verhoudingsgewijs de meeste kleine musea met een omzet tot 400.000 euro aan (63% van de musea of meer). De provincies Flevoland, en Zuid-Holland tellen relatief de minste kleine musea, beduidend minder dan het Nederlandse gemiddelde (53%).

In Zuid-Holland, Flevoland en Noord-Holland zijn relatief veel grote musea, met een omzet van

3,2 miljoen euro en meer (respectievelijk 26, 25 en 19% van de musea). In Flevoland betreft het slechts één van de vier musea. De provincies Groningen, Friesland en Drenthe tellen eveneens slechts één groot museum. In Zeeland zijn geen grote musea. Het aandeel middelkleine musea – met een omzet tussen 400.000 en 800.000 euro – loopt uiteen van 4% (Overijssel) tot 29% (Groningen). Utrecht telt met 30% in verhouding de meeste middelgrote musea – met een omzet tussen 800.000 en 3,2 miljoen euro – en Groningen met 6% de minste.

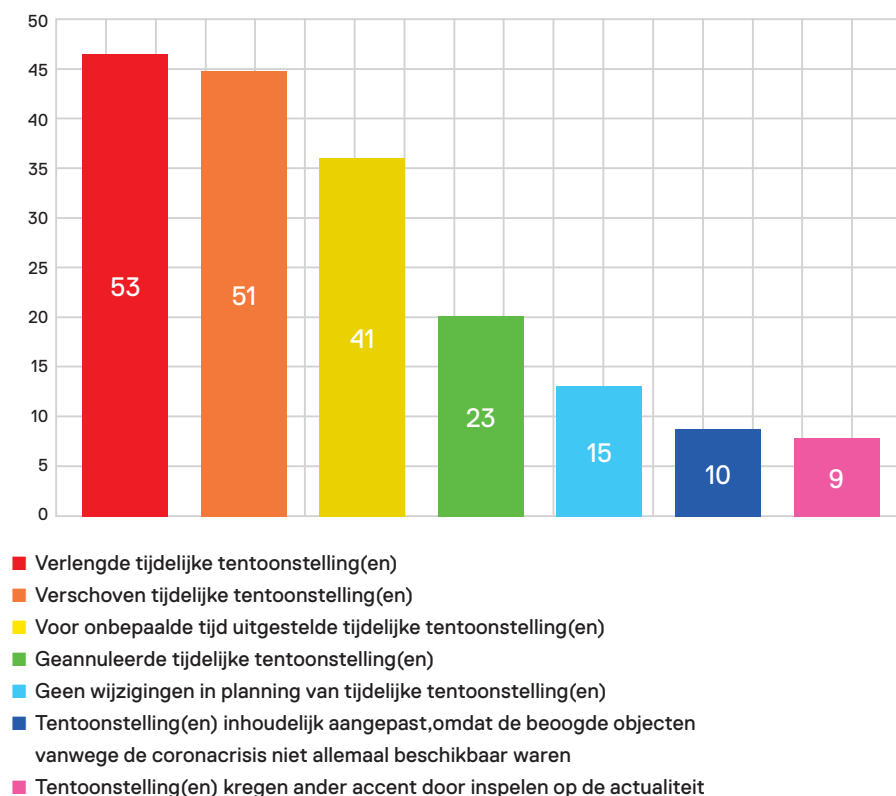
Figuur 1.4: Musea naar grootteklasse per provincie, 2020 (aandelen musea per provincie in %)

Tijdelijke tentoonstellingen

In 2020 hebben 384 musea (84% van de musea) tijdelijke tentoonstellingen georganiseerd. Samen organiseerden zij in 2020 1.605 tentoonstellingen, waarvan 85% in het eigen museum, 12% elders in Nederland en 3% in het buitenland. In 2015 waren dat

Figuur 1.5: Musea met aanpassingen in de planning van tijdelijke tentoonstellingen, 2020
(aandelen musea in %)

in totaal nog 1.915 tentoonstellingen. Vergeleken met 2019 is het aantal tijdelijke tentoonstellingen door de coronacrisis in 2020 met 29% afgenomen (van 2.256 naar 1.605). Musea hebben in 2020 noodgedwongen aanpassingen in de planning van tijdelijke tentoonstellingen moeten doen (figuur 1.5). Tijdelijke tentoonstellingen zijn in veel gevallen verlengd, verschoven of uitgesteld voor onbepaalde tijd.

Vijftien musea hebben in 2020 bij tentoonstellingen van uitzonderlijk belang een beroep gedaan op de indenniteitsgarantie van het Rijk. Het gaat volgens de Erfgoedmonitor in dat jaar om 1.768 buitenlandse bruiklenen met een gezamenlijke waarde van bijna 1,9 miljard euro, waarvoor het Rijk een garantie van bijna 360 miljoen euro heeft afgegeven. Dat is een aanzienlijk lager garantiebedrag dan in 2015, toen het Rijk bij 680 buitenlandse bruiklenen garant stond voor een totaalbedrag van 517 miljoen euro.

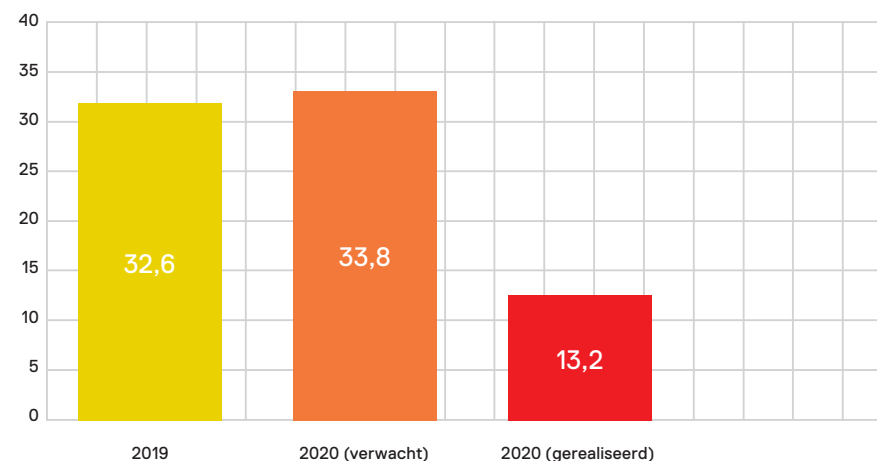
21 Bezoeken

Bezoeken in 2020

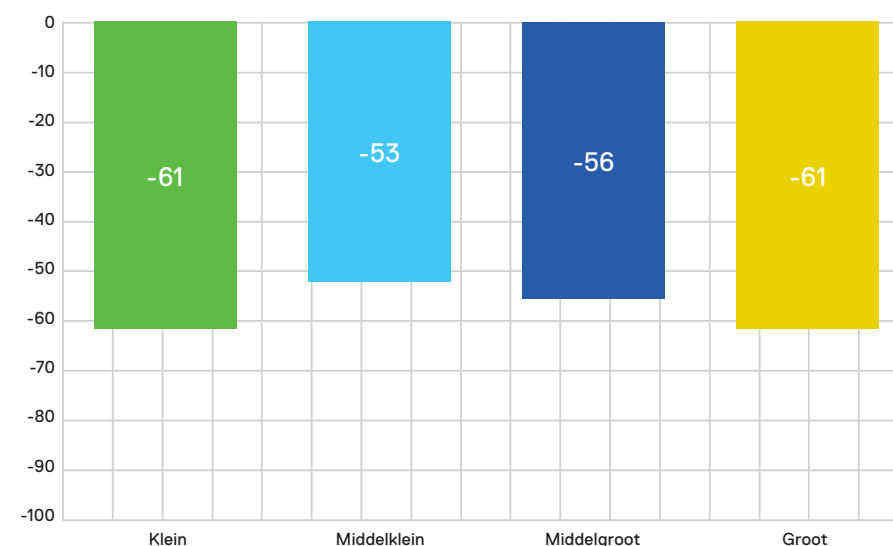
In 2020 trekken de 456 musea in totaal 13,2 miljoen bezoeken, bestaande uit 11,4 miljoen binnenlandse bezoeken en 1,8 miljoen buitenlandse bezoeken. Per saldo is het totale museumbezoek door de coronacrisis en de bijbehorende overheidsmaatregelen met maar liefst bijna 60% afgenomen ten opzichte van 2019. Het gerealiseerde aantal bezoeken in 2020 is 20,6 miljoen lager dan het aantal bezoeken dat op basis van de trendmatige groei van 3,9% per jaar in de voorgaande vier jaar zou worden verwacht (figuur 2.1).

Vooraf het bezoek aan de grote en de kleine musea is sterk teruggevallen door de coronacrisis (figuur 2.2). Bij hen is het bezoek met 61% gedaald, meer dan bij de middelgrote en middelkleine musea (met respectievelijk 56% en 53%).

Figuur 2.1: Gerealiseerd en verwacht totaal museumbezoek, 2019 en 2020 (x 1 miljoen)

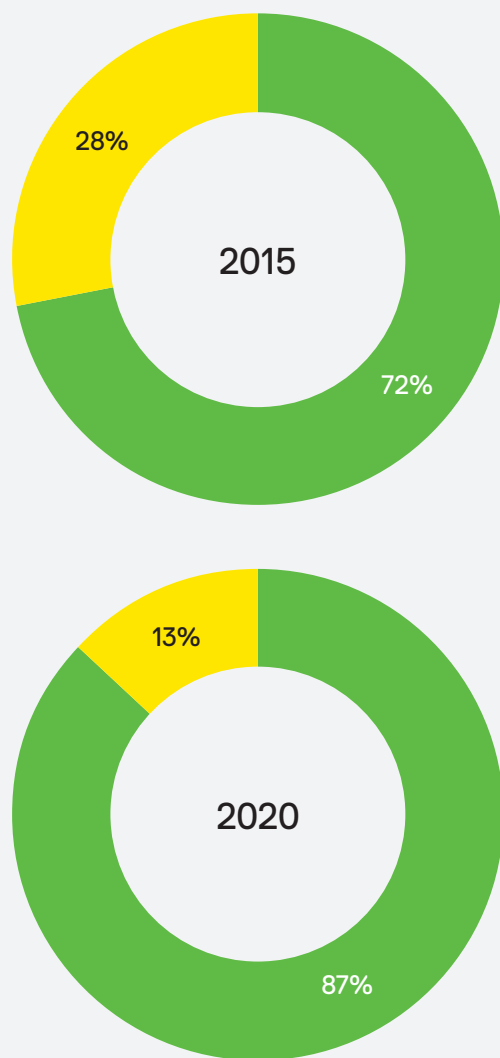

Figuur 2.2: Ontwikkeling aantal museumbezoeken per grootteklasse, 2019-2020 (in %)*

2\ Bezoeken

Figuur 2.3: Geografische herkomst van het museumbezoek, 2015-2020 (aandelen bezoeken in %)

■ Binnenlands bezoek
■ Buitenlands bezoek

De grote musea, die doorgaans veel buitenlands bezoek ontvangen, worden relatief sterk getroffen door de daling van hun buitenlandse bezoek met 83%. Bij de kleine musea is het bezoek relatief sterk gedaald doordat zij naast de verplichte sluiting ook ruim acht weken extra gesloten waren vanwege de ‘bijwerkingen’ van de pandemie, zoals de onvoldoende beschikbaarheid van (oudere) vrijwilligers, de benodigde tijd om het museum coronaproof te maken en het ontbreken van voldoende financiële middelen om het museum open te houden voor weinig bezoekers.

Geografische herkomst van het museumbezoek

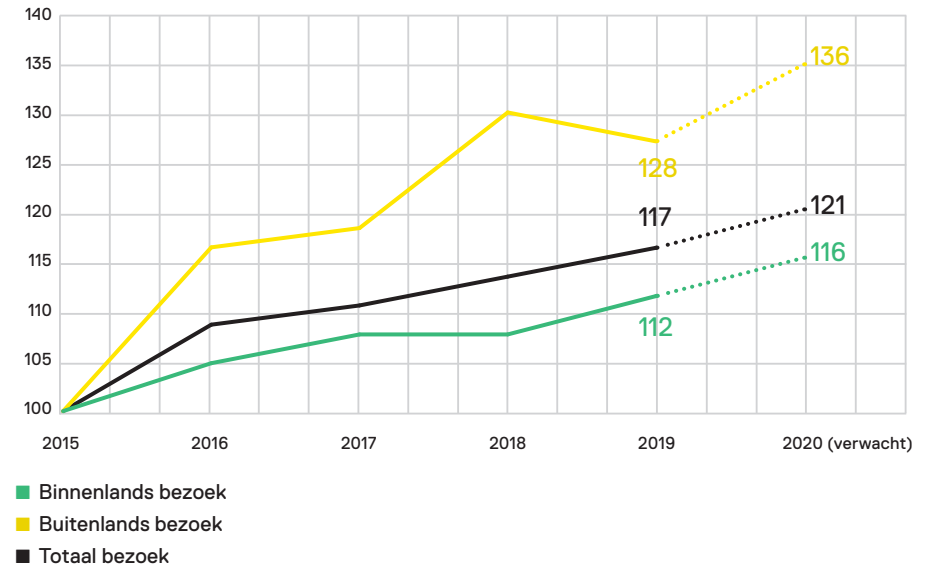
Het buitenlandse museumbezoek is in 2020 hard geraakt door de daling van het buitenlandse toerisme met 64%. Het buitenlands bezoek is in 2020 met 82% nog sterker gekrompen, terwijl het in de voorgaande jaren juist heel sterk gegroeid was. Het binnenlands bezoek valt met 49% minder terug. In 2020 komt slechts 13% van het bezoek uit het buitenland tegen 28% in 2015 (figuur 2.3).

2\ Bezoeken

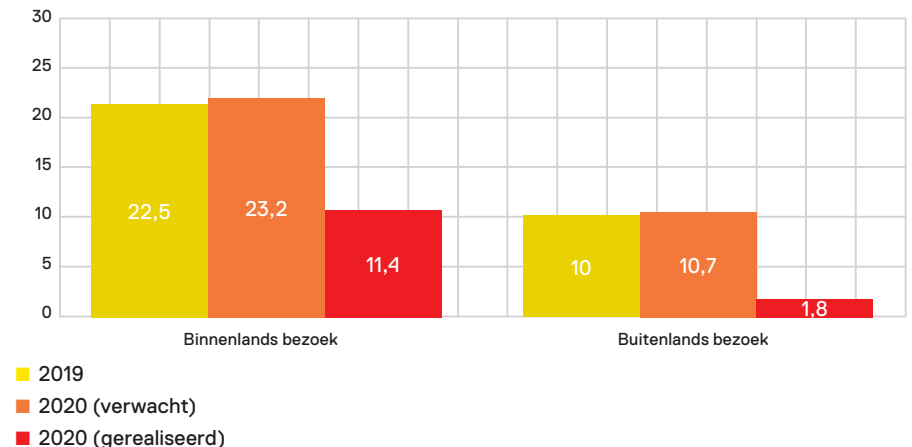
Tussen 2015 en 2019 is het buitenlandse bezoek sterk gestegen (in totaal 28%, 6,3% per jaar) en heeft het een belangrijke bijdrage geleverd aan de groei van het totale museumbezoek (figuur 2.4). De groei van het binnenlands bezoek (in totaal 12%, 3,0% per jaar) bleef daarbij ver achter.

Door de coronacrisis zet de groei van het museumbezoek in 2020 niet door. In plaats van een trendmatige groei van het aantal binnenlandse en buitenlandse bezoeken naar respectievelijk 23,2 en 10,7 miljoen treedt in 2020 juist een sterke daling van het aantal bezoeken op (figuur 2.5). Het aantal binnenlandse bezoeken zakt van 22,5 miljoen in 2019 naar 11,4 miljoen in 2020 (een daling van 49%). Het buitenlandse bezoek valt nog sterker terug: van 10,0 miljoen in 2019 naar 1,8 miljoen in 2020 (een daling van 82%) en neemt 43% van de totale bezoekdaling voor zijn rekening.

Figuur 2.4: Trends in het aantal binnenlandse en buitenlandse museumbezoeken, 2015-2029 en verwachting 2020 (indexcijfers met 2015 = 100)

Figuur 2.5: Gerealiseerd en verwacht binnenlands en buitenlandse museumbezoek, 2019 en 2020 (x 1 mln.)

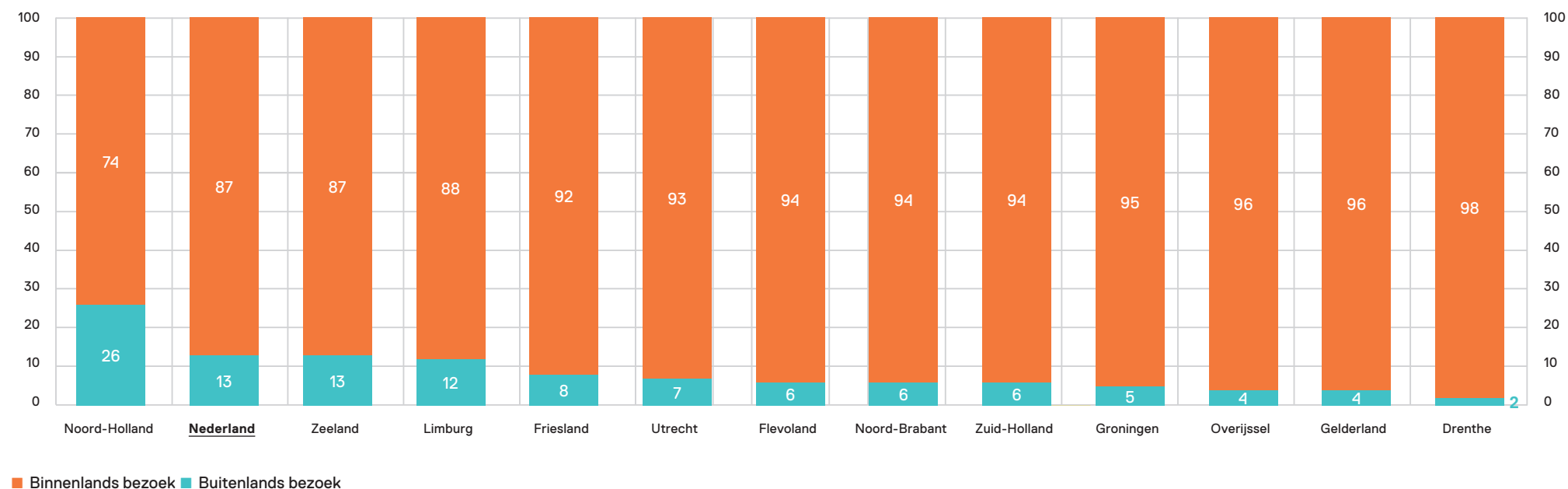

2\ Bezoeken

In 2020 bestaat het leeuwendeel van het museumbezoek in alle provincies uit binnenlands bezoek (figuur 2.6). Dat geldt het sterkst voor Drenthe, Gelderland en Overijssel. Op Limburg, Zeeland en Noord-Holland na, bestaat in alle provincies meer dan 90% van het bezoek in 2020 uit binnenlands bezoek. Noord-Holland ontvangt het meeste

buitenlandse museumbezoek, hoewel het aandeel van het buitenlandse museumbezoek is gehalveerd van 52% in 2019 tot 26% in 2020. Musea in Noord-Holland nemen echter nog steeds meer dan 70% van het museumbezoek van buitenlandse toeristen voor hun rekening.

Figuur 2.6: Geografische herkomst van het museumbezoek per provincie, 2020 (bezoekaandelen per provincie in %)

2\ Bezoeken

Museumbezoek van jeugd en volwassenen

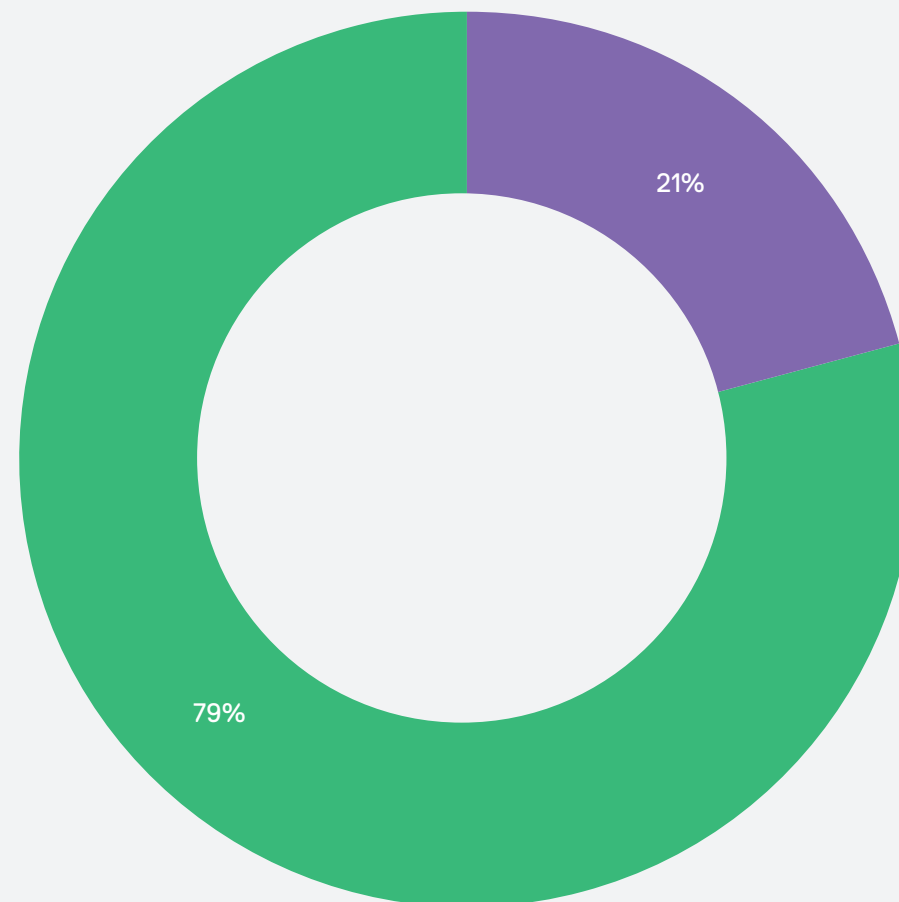
Van het totale aantal museumbezoeken van 13,2 miljoen in 2020 komen er 2,7 miljoen (21%) voor rekening van de jeugd tot en met 18 jaar (tabel 2.1). Volwassenen zijn goed voor de resterende 10,5 miljoen bezoeken (79%).

Tabel 2.1: Museumbezoek van jeugd en volwassenen, 2020*

Aantal bezoeken	Bezoeken (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)
Jeugd (t/m 18 jaar)	2.717	21
Volwassenen	10.497	79
Totaal	13.215	100

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Figuur 2.7: Museumbezoek van jeugd en volwassenen, 2020 (bezoekaandelen in %)

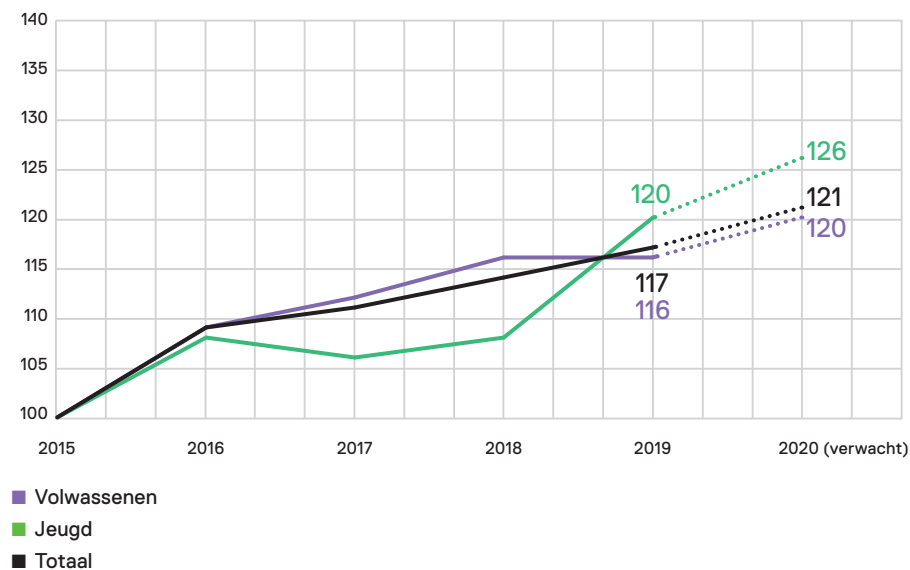

■ Jeugd
■ Volwassenen

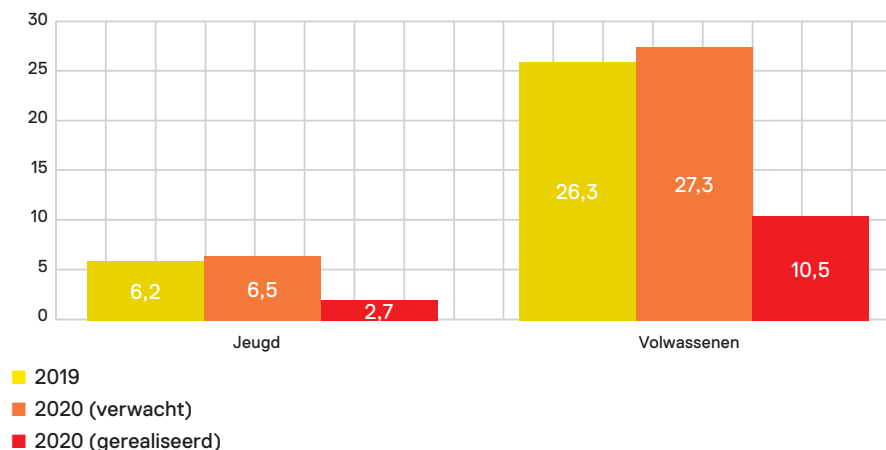
2\ Bezoeken

Ondanks de demografische ontwikkeling is het aantal jeugdbezoeken tussen 2015 en 2019 in totaal met 20% (4,8% per jaar) gegroeid (figuur 2.5). Het aantal bezoeken van volwassenen is tussen 2015 en 2019 in totaal met 16% (3,7% per jaar) toegenomen. Na 2019 komen deze trends abrupt tot stilstand en stijgen het jeugdbezoek en het bezoek van volwassenen in 2020 niet trendmatig door naar 6,5 en 27,3 miljoen. In plaats daarvan valt het jeugdbezoek door de coronacrisis in 2020 terug naar 2,7 miljoen (een daling van 56% ten opzichte van 2019). Het museumbezoek van volwassenen krimpt nog iets sterker tot 10,5 miljoen (een daling van 60% ten opzichte van 2019).

Figuur 2.8: Trends in het aantal museumbezoeken van jeugd en volwassenen, 2015-2019 en verwachting 2020 (indexcijfers met 2015 = 100)

Figuur 2.9: Gerealiseerd en verwacht museumbezoek van jeugd en volwassenen, 2019 en 2020 (× 1 miljoen)

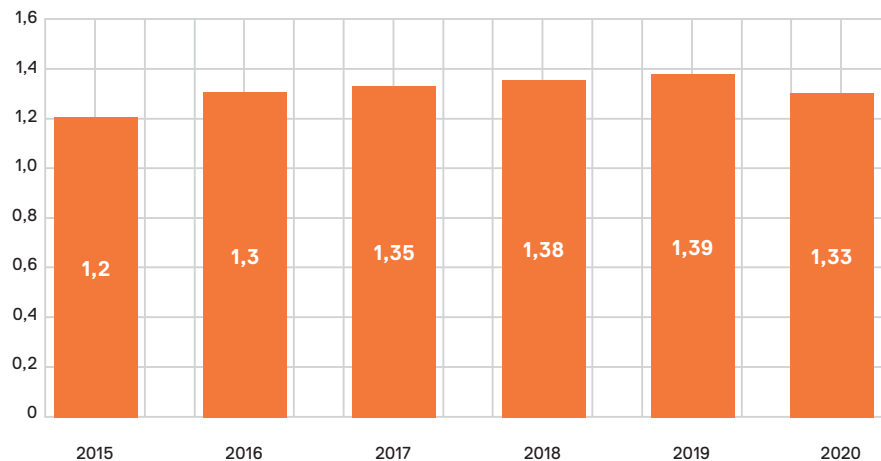
3\

Museumkaart

Museumkaarthouders van groot belang

Het aantal Museumkaarthouders is evenals het totale museumbezoek sterk gegroeid tussen 2015 en 2019: van 1,2 miljoen kaarthouders in 2015 tot bijna 1,4 miljoen in 2019 (figuur 3.1), een groei van bijna 16%. In 2020 loopt het aantal Museumkaarthouders onder invloed van de coronacrisis en de bijbehorende

Figuur 3.1: Trends in het aantal Museumkaarthouders, 2014-2020 (aantallen x 1 mln.)

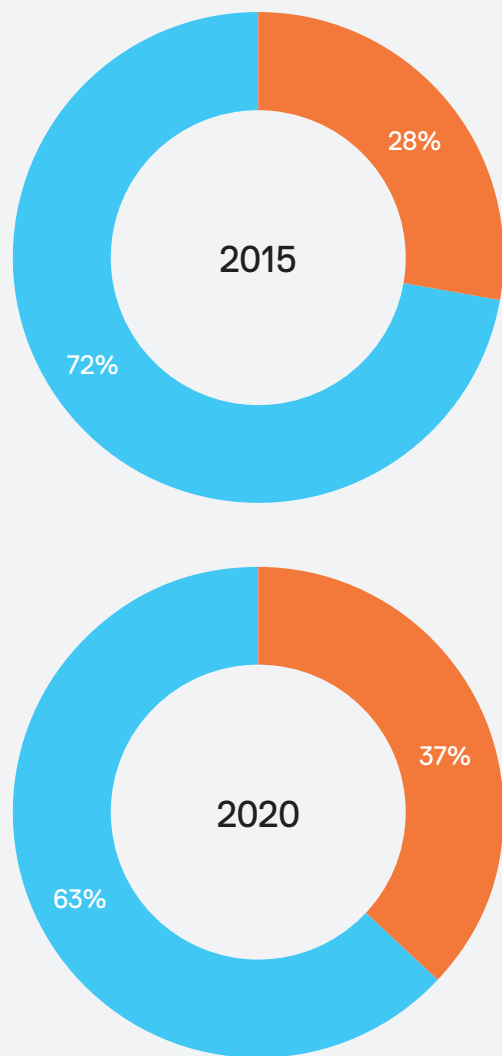

overheidsmaatregelen licht terug (met 60.000 kaarthouders). Toch bezit nog steeds ruim 8% van de Nederlandse bevolking van 5 jaar en ouder een Museumkaart.

De Museumkaart is van groot financieel belang voor musea. Musea ontvangen in 2020 voor een bezoek van een Museumkaarthouder een vergoeding van 60% van de gemiddelde toegangsprijs van het vol betalend bezoek. Het bezoek van Museumkaarthouders heeft de musea door de tijdelijke sluitingen en beperkingen in 2020 minder opgeleverd dan in 2019: 34 miljoen euro tegen 64 miljoen euro. In 2020 is de vergoeding voor het bezoek van Museumkaarthouders goed voor 34% van de inkomsten uit entreegelden en 12% van de eigen inkomsten.

3\ Museumkaart

Figuur 3.2: Bezoeken met de Museumkaart en overige bezoeken, 2015-2020 (bezoekaandelen in %)

■ Bezoek met Museumkaart
■ Overig bezoek

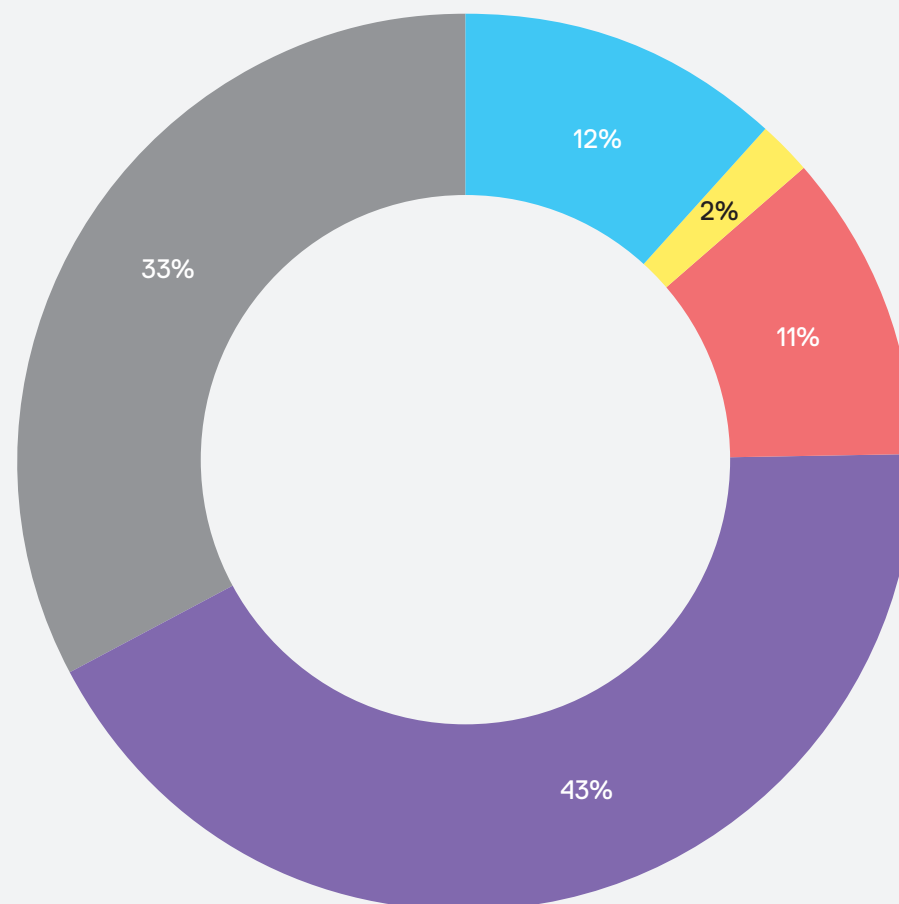
Bezoek van Museumkaarthouders

Museumkaarthouders brengen in 2020 bijna 5 miljoen museumbezoeken, vrijwel een halvering van hun aantal bezoeken ten opzichte van het recordjaar 2019. Dat komt neer op gemiddeld 3,6 bezoeken per kaarthouder in 2020, tegen 6,7 in 2019. De Museumkaart heeft tussen 2015 en 2019 een belangrijke bijdrage geleverd aan de groei van het binnenlandse museumbezoek. De Museumkaarthouders namen in deze periode 55% van de groei van het binnenlandse museumbezoek voor hun rekening. In 2020 neemt het bezoek van kaarthouders ten opzichte van 2019 weliswaar af, maar minder sterk dan het overige bezoek (47% versus 64%). Door deze ontwikkelingen loopt het aandeel van Museumkaarthouders in het totale museumbezoek op van 28% in 2015 tot 37% in 2020 (figuur 3.2).

3\ Museumkaart

Volwassenen vanaf 35 jaar maken relatief veel gebruik van de Museumkaart. Zij nemen in 2020 driekwart van het bezoek van Museumkaarthouders voor hun rekening (figuur 3.3). Daarmee is hun aandeel in het bezoek beduidend groter dan hun aandeel in de Nederlandse bevolking (59%), hoewel het bezoekaandeel van de 65+'ers in 2020 sterk is teruggelopen (van 40% in 2019 naar 33% in 2020). Kinderen, jongeren en jongvolwassenen blijven echter ondervertegenwoordigd in het bezoek van Museumkaarthouders. Bij kinderen en jongeren komt dat onder meer doordat veel musea hen gratis toegang bieden.

Figuur 3.3: Leeftijdsoopbouw van het bezoek van Museumkaarthouders, 2020 (aandelen in %)

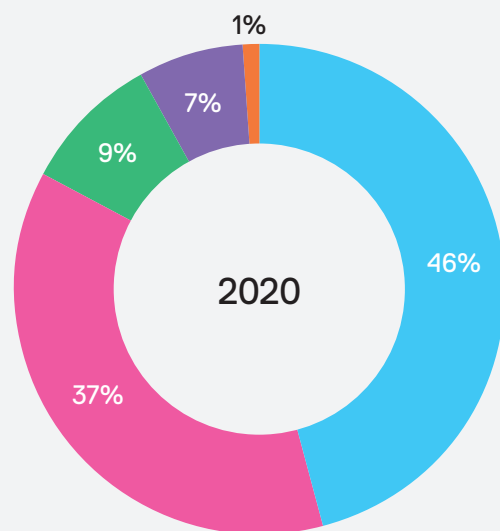
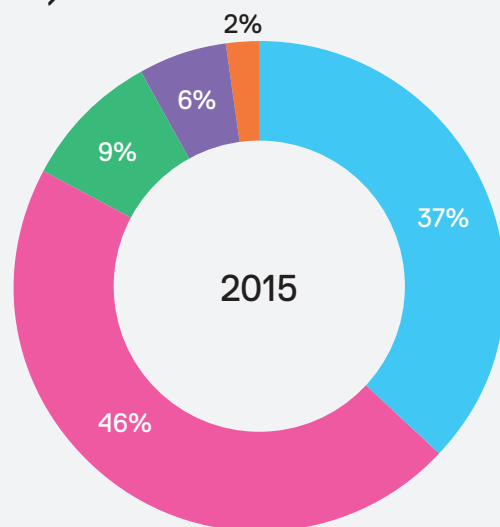

- 0 t/m 12 jaar
- 13 t/m 18 jaar
- 19 t/m 34 jaar
- 35 t/m 64 jaar
- 65 en ouder

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

3\ Museumkaart

Figuur 3.4: Bezoeken met de Museumkaart versus de overige bezoeken naar type museum, 2020
(aandelen in %)*

- Geschiedenis
- Kunst
- Bedrijf, wetenschap en techniek
- Natuurhistorie
- Volkenkunde

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

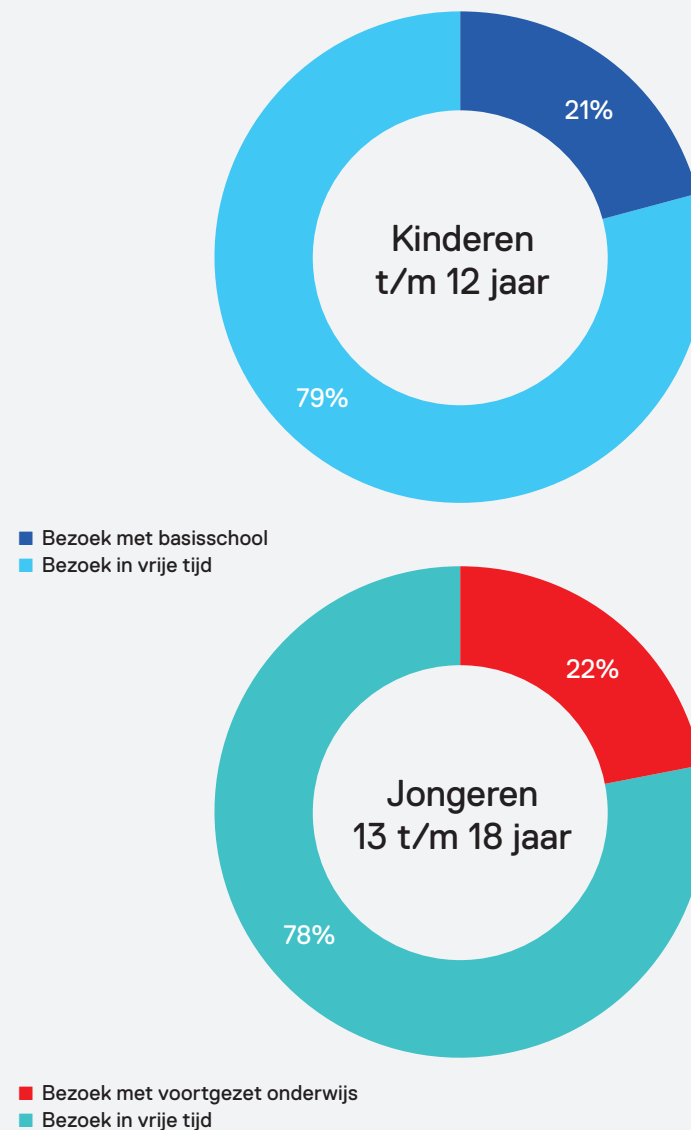
Museumkaarthouders gaan vooral naar kunstmusea (46%), gevolgd door musea voor geschiedenis (37%). Bij het overige bezoek zijn de verhoudingen precies omgekeerd (figuur 3.4). Niet-kaarthouders bezoeken vooral geschiedismusea (46%) en in mindere mate kunstmusea (37%).

4 \

Onderwijs

De meeste musea investeren in een gedifferentieerd educatief aanbod voor kinderen in verschillende leeftijdsgroepen en voor andere specifieke doelgroepen. In 2020 biedt 86% van de musea een of meer educatieve programma's aan. Van het museum personeel vervult 8% educatieve taken. In 2020 ontvangt 80% van alle musea bezoek van basisscholen en 61% bezoek van scholen voor voortgezet onderwijs tegen respectievelijk 94% en 78% in 2019.

Figuur 4.1: Museumbezoek in schoolverband en jeugdbezoek in de vrije tijd, 2020 (aandelen in %)

4\ Onderwijs

In 2020 brengen de 2,4 miljoen leerlingen in het basis- en het voortgezet onderwijs in totaal 579.000 museumbezoeken met school (tabel 4.1); dat is 21% van het totale jeugdbezoek tot en met 18 jaar in 2020 (2,7 miljoen bezoeken). In totaal leggen het basis- en het voortgezet onderwijs in 2020 gemiddeld 24 schoolbezoeken per 100 leerlingen af, een groot verschil met de 91 schoolbezoeken per 100 leerlingen in 2019.

In het voortgezet onderwijs zorgt het bezoek in schoolverband in 2020 voor 22% van het totale bezoek van jongeren van 13 t/m 18 jaar (figuur 4.1). In basisonderwijs neemt het schoolbezoek 21% van het totale bezoek van kinderen t/m 12 jaar voor zijn rekening. In 2020 worden per 100 leerlingen in het basis- en het voortgezet onderwijs ongeveer evenveel schoolbezoeken gebracht (respectievelijk 24 en 25).

Tabel 4.1: Museumbezoek in schoolverband en jeugdbezoek in de vrije tijd, 2020*

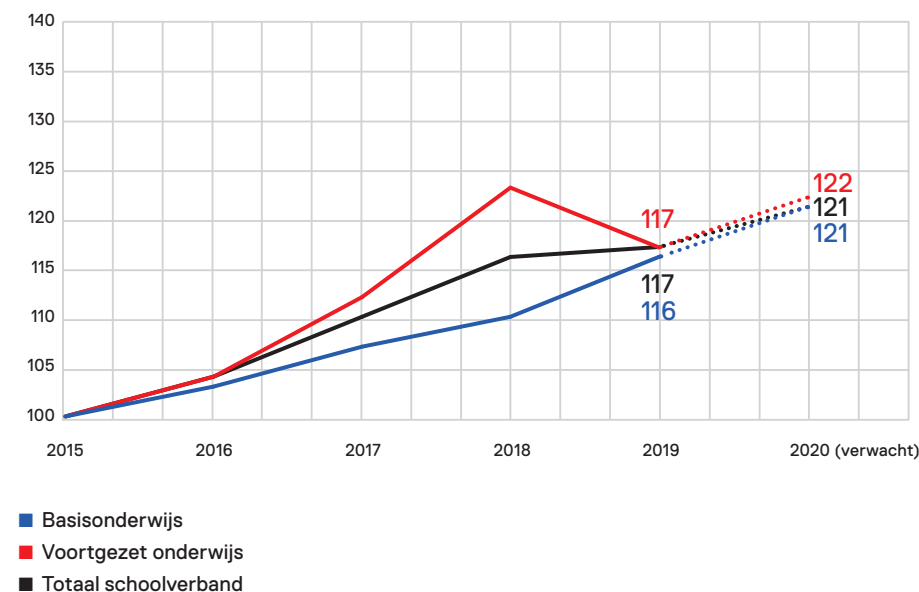
Hoofd-financier	Bezoeken t/m 12 jaar (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)	Bezoeken 13 t/m 18 jaar (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)	Bezoeken t/m 18 jaar (x 1.000)	Aandeel bezoeken (in %)
In schoolverband	341	21	238	22	579	21
In vrije tijd	1.270	79	869	78	2.138	79
Totaal kinderen	1.611	100	1.107	100	2.717	100

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Het schoolbezoek is in 2020 door de gedeeltelijke sluiting van de scholen sterker gedaald dan het jeugdbezoek in de vrije tijd (71% tegen 46%).

Tussen 2015 en 2019 is het bezoek in schoolverband in totaal met 17% (4,0% per jaar) gestegen, ondanks een demografische daling van het aantal leerlingen (figuur 4.2). In deze periode is de stijging van het schoolbezoek per saldo nagenoeg gelijk in het basis- en voortgezet onderwijs. Door de coronacrisis zet

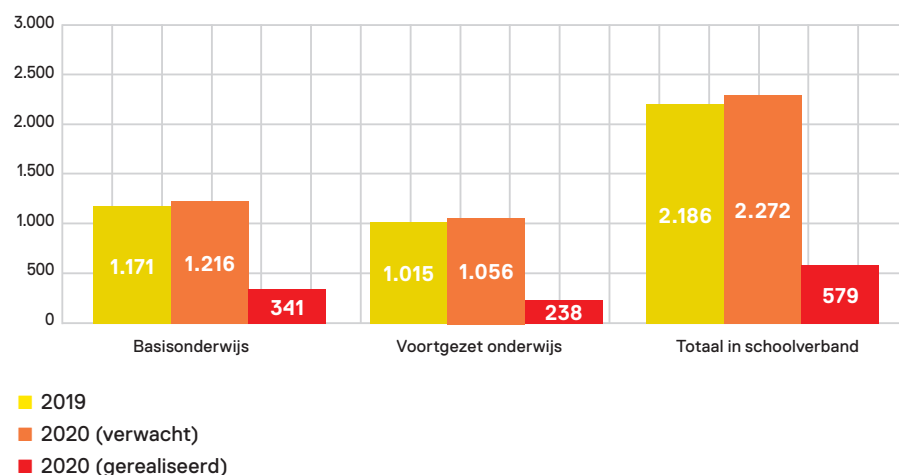
Figuur 4.2: Trends in het aantal museumbezoeken in schoolverband, 2014-2020
(indexcijfers met 2014 = 100)

4\ Onderwijs

de trendmatige groei van het bezoek van scholen in 2020 niet door. In plaats van een trendmatige stijging van het bezoek van het basis- en voortgezet onderwijs naar respectievelijk 1,2 en 1,1 miljoen bezoeken vindt juist een scherpe daling van het aantal bezoeken plaats (figuur 4.3). Het totale museumbezoek in schoolverband neemt af van 2,2 miljoen in 2019 naar krap 0,6 miljoen in 2020 (een afname van 74%). Het bezoek van het voortgezet onderwijs valt nog iets sterker terug dan het bezoek van het basisonderwijs (77% tegen 71%).

Figuur 4.3: Gerealiseerd en verwacht museumbezoek in schoolverband, 2019 en 2020 (× 1 miljoen)

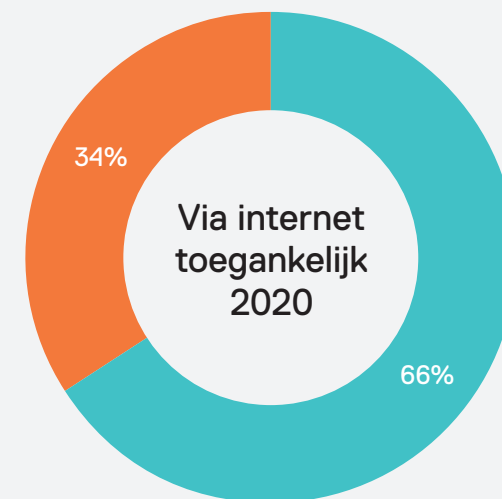
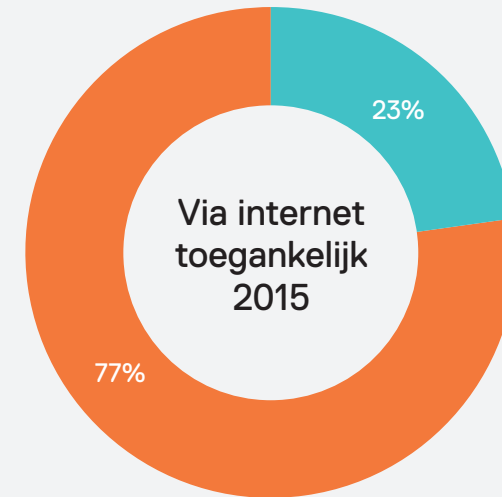

5\

Digitalisering

Musea hebben de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de digitalisering van hun collectie om deze beter te kunnen ontsluiten voor het grote publiek. Dat betaalt zich uit tijdens de coronacrisis. Inmiddels hebben musea driekwart van hun permanente collectie gedigitaliseerd. Het grootste deel daarvan is via internet beschikbaar voor het publiek. Dat gebeurt overwegend via de websites van musea en de sociale media. In 2020 is in totaal 66% van de permanente collectie van musea via internet toegankelijk voor het publiek. In 2015 was dat 23% (figuur 5.1).

Figuur 5.1: Via internet voor het publiek toegankelijk deel van de collectie, 2015-2020 (aandelen van de permanente collectie in %)*

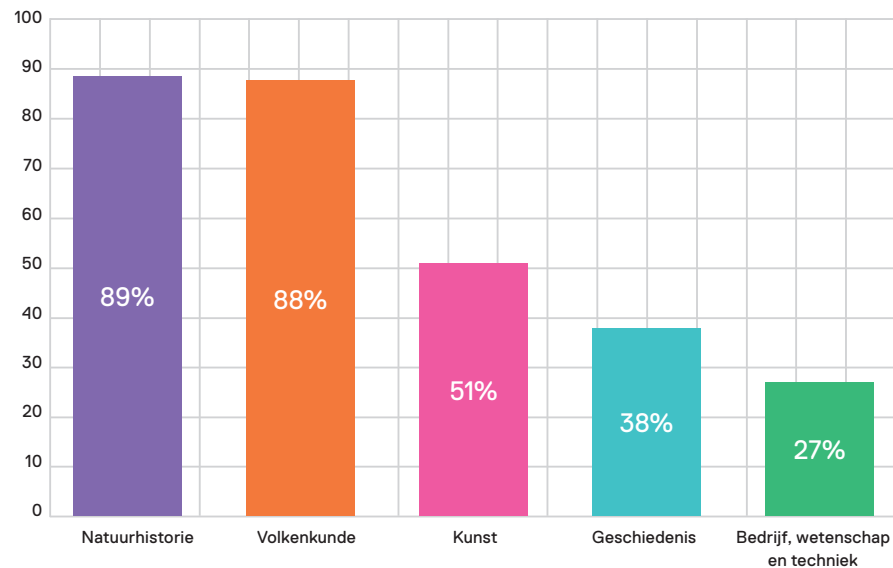
- Via internet toegankelijk
- Niet via internet toegankelijk

* Exclusief twee grote musea met grote achterstanden bij de digitalisering van hun collectie.

5\ Digitalisering

Het verschilt per type museum in hoeverre de permanente collectie via internet toegankelijk is voor het publiek. Vooral natuurhistorische en volkenkundige musea zijn vergevorderd met de ontsluiting van hun collectie via internet (figuur 5.2). Bijna 90% van de collectie van deze musea is via internet toegankelijk. Geschiedenismusea en musea voor bedrijf, wetenschap en techniek zijn minder ver met digitale toegankelijkheid van hun collectie.

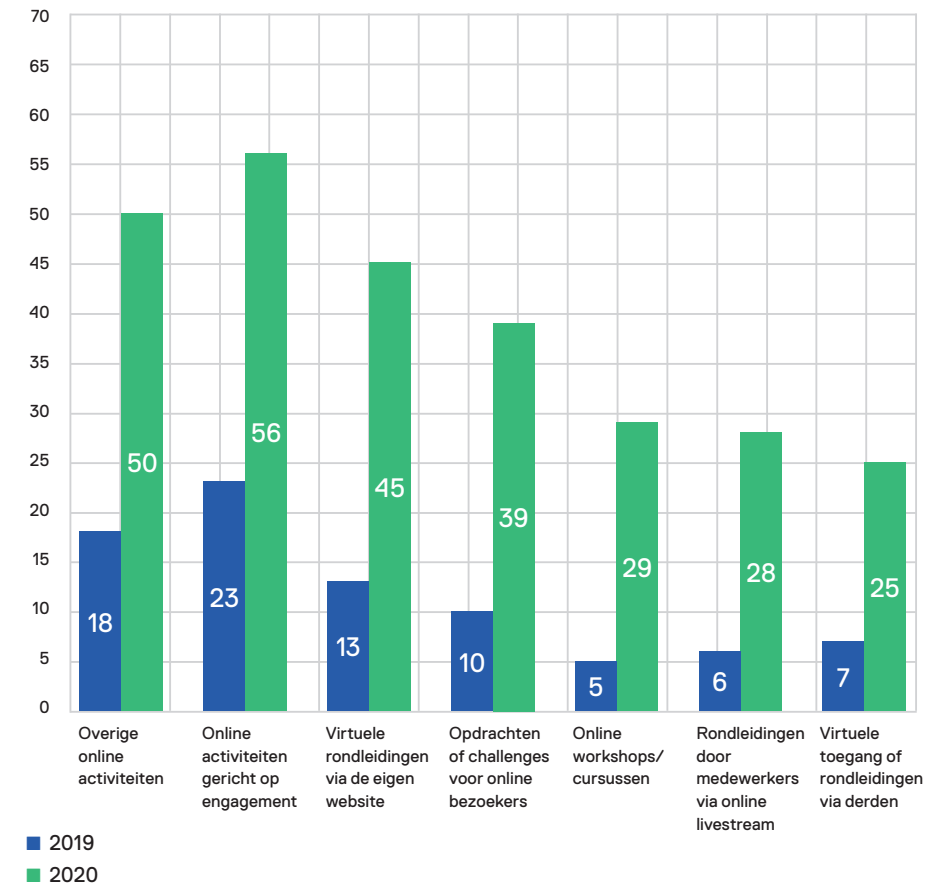
Figuur 5.2: Via internet voor het publiek toegankelijk deel van de collectie naar type collectie, 2020
(aandeel van de permanente collectie in %)*

* Exclusief twee grote musea met grote achterstanden bij de digitalisering van hun collectie.

Musea hebben zich in 2020 ingespannen om de gevolgen van de tijdelijke sluitingen en andere coronamaatregelen op te vangen door meer activiteiten online te organiseren, uiteenlopend van virtuele rondleidingen tot opdrachten of challenges

Figuur 5.3: Musea die online activiteiten organiseren
(aandelen musea in %)

5\ Digitalisering

voor online bezoekers. Alle onderscheiden online activiteiten van musea zijn in 2020 meer dan verdubbeld (figuur 5.3). In 2020 biedt 82% van de musea ten minste één online activiteit aan.

Door de grotere online toegankelijkheid van de museale collecties en de toename van de online activiteiten is het aantal bezoeken aan websites van musea gestegen van 126 miljoen in 2019 naar 134 miljoen in 2020. Vooral het bezoek aan de websites van kunstmusea is sterk gegroeid.

6\

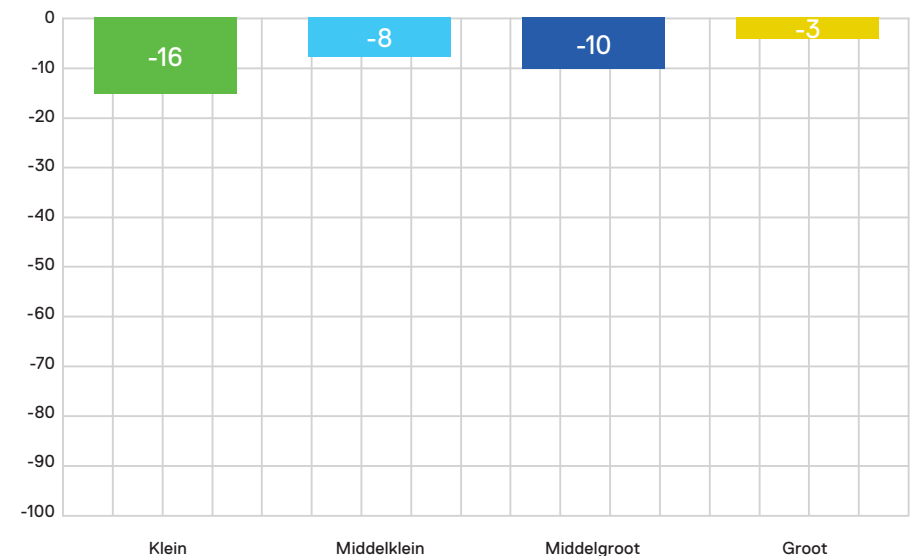
Personeel

De totale werkgelegenheid bij musea is in 2020 met 6.800 personen afgenomen tot 35.000, van wie ruim 28.000 personen (64%) onbetaald als vrijwilliger of stagiair. Vrijwel alle musea werken met onbetaalde krachten. Bijna 19% van de musea heeft geen personeel in dienst en draait primair op vrijwilligers en stagiairs. Het ziekteverzuim is licht gestegen van 4,6% in 2019 naar 4,7% in 2020.

Gemeten in voltijdequivalente banen neemt de totale personeelsinzet bij musea in 2020 met bijna 470 (4,4%) af tot ruim 10.110 fte's. Het aantal betaalde banen is in 2020 met 150 (1,9%) verminderd tot bijna 7.680 fte's. De inzet van onbetaald personeel, zoals vrijwilligers en stagiairs, loopt in 2020 met bijna 320 (11,5%) terug tot 2.660 fte's.

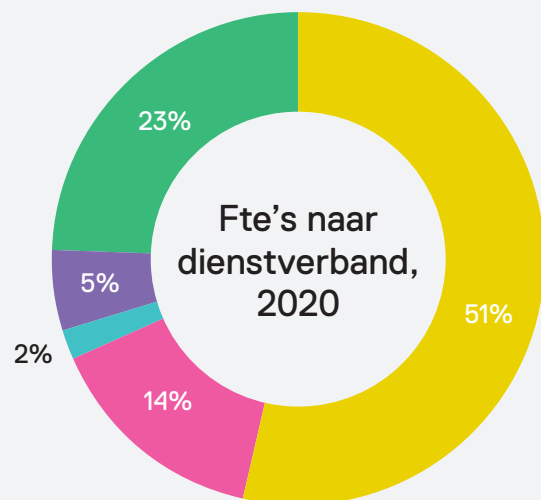
Kleine musea, die evenals de grote musea in 2020 kampen met de grootste bezookdaling, hebben de inzet van personeel met 16% relatief het meest teruggebracht en de grote musea met 3% juist het minst (figuur 6.1).

Figuur 6.1: Ontwikkeling fte's per grootteklasse, 2019-2020 (in %)*

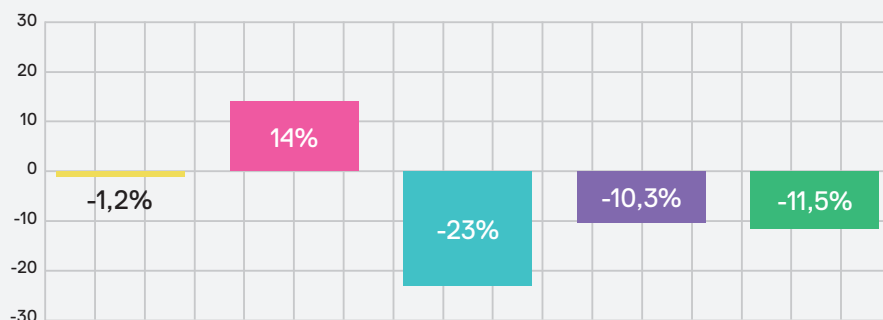

* Uitsluitend 436 musea die zowel in 2019 als in 2020 lid zijn van de Museumvereniging.

Figuur 6.2: Samenstelling personeel, 2020 (aandelen fte's in %) en ontwikkeling fte's, 2019-2020 (in %)

Verandering fte's, 2019-2020

- Vaste dienst
- Tijdelijke dienst
- Zzp'rs
- Overige betaalde krachten
- Vrijwilligers en stagiairs

Samenstelling van het personeel

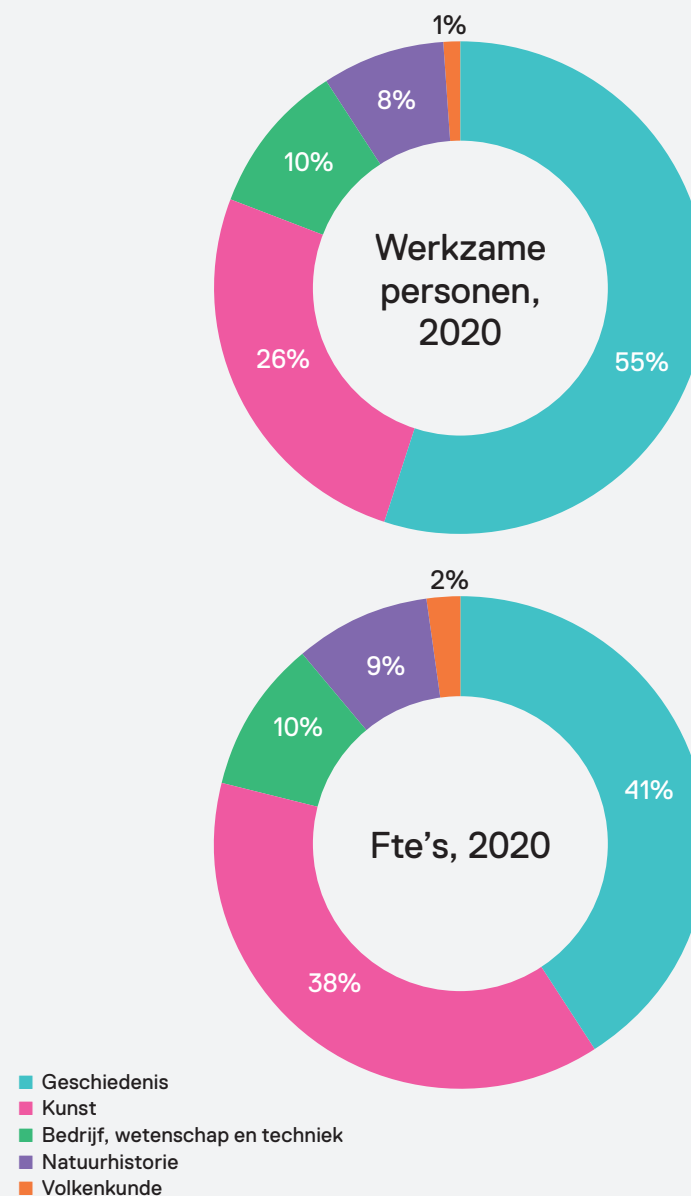
Bij musea is het grootste deel van het personeel in loondienst (figuur 6.2), met een vast contract (51%) of een tijdelijk contract (14%). Musea maken nauwelijks gebruik van zzp'ers (2%). Daarin onderscheiden ze zich van de rest van de culturele sector. Daarnaast behoort 5% van het personeel tot de overige betaalde krachten, zoals payrollers en uitzendkrachten. Voor musea zijn vrijwilligers en stagiairs van groot belang; ze zijn goed voor 23% van de ingezette fte's.

In 2020 stijgt de inzet van werknemers in tijdelijke dienst met 4,1% ten koste van de inzet van werknemers in vaste dienst, die met 1,2% afneemt (figuur 6.2). Musea zetten in 2020 nog minder zzp'ers in dan in 2019 (een daling van 23,0%). Daarnaast maken ze in 2020 minder gebruik van payrollers en uitzendkrachten (een afname van 10,3%). Mede door de beperking van hun activiteiten doen musea in 2020 een geringer beroep op onbetaalde krachten als vrijwilligers en stagiairs (11,5%). Daarnaast kampen musea vanwege de pandemie met een geringere beschikbaarheid van (oudere) vrijwilligers.

6\ Personeel

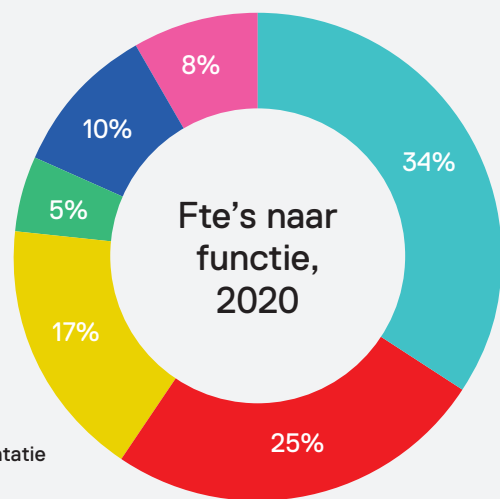
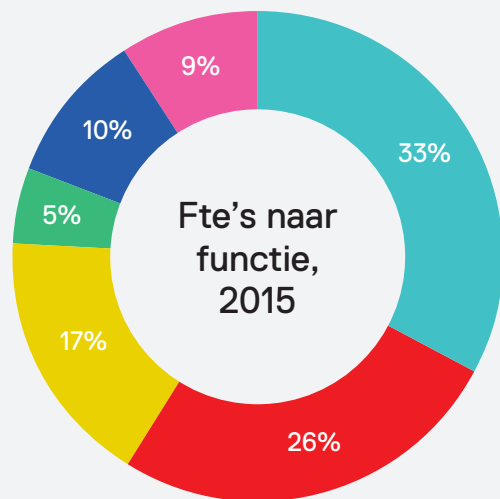
Vrijwilligers en stagiairs verrichten in de regel hun werkzaamheden in deeltijd en soms gedurende een deel van het jaar. Daardoor tellen ze gemeten in fte's veel minder zwaar mee dan in werkzame personen. Dat heeft tot gevolg dat musea met relatief veel onbetaalde krachten of met ander personeel in deeltijd minder zwaar meetellen in de werkgelegenheid gemeten in fte's. Dat is het duidelijkst te zien bij de geschiedenismusea (55% van de werkzame personen versus 41% van de fte's). Voor de kunstmusea geldt juist het omgekeerde: 26% van de werkzame personen tegen 38% van de fte's (figuur 6.3).

Figuur 6.3: Musea naar werkzame personen en fte's, 2020 (aandelen per type museum in %)

6\ Personeel

Figuur 6.4: Functieverdeling van het personeel, 2015-2020 (fte's in %)

- Publiek en presentatie
- Bedrijfsvoering
- Collectie
- Wetenschap
- Commerciële activiteiten
- Educatie

Functieverdeling

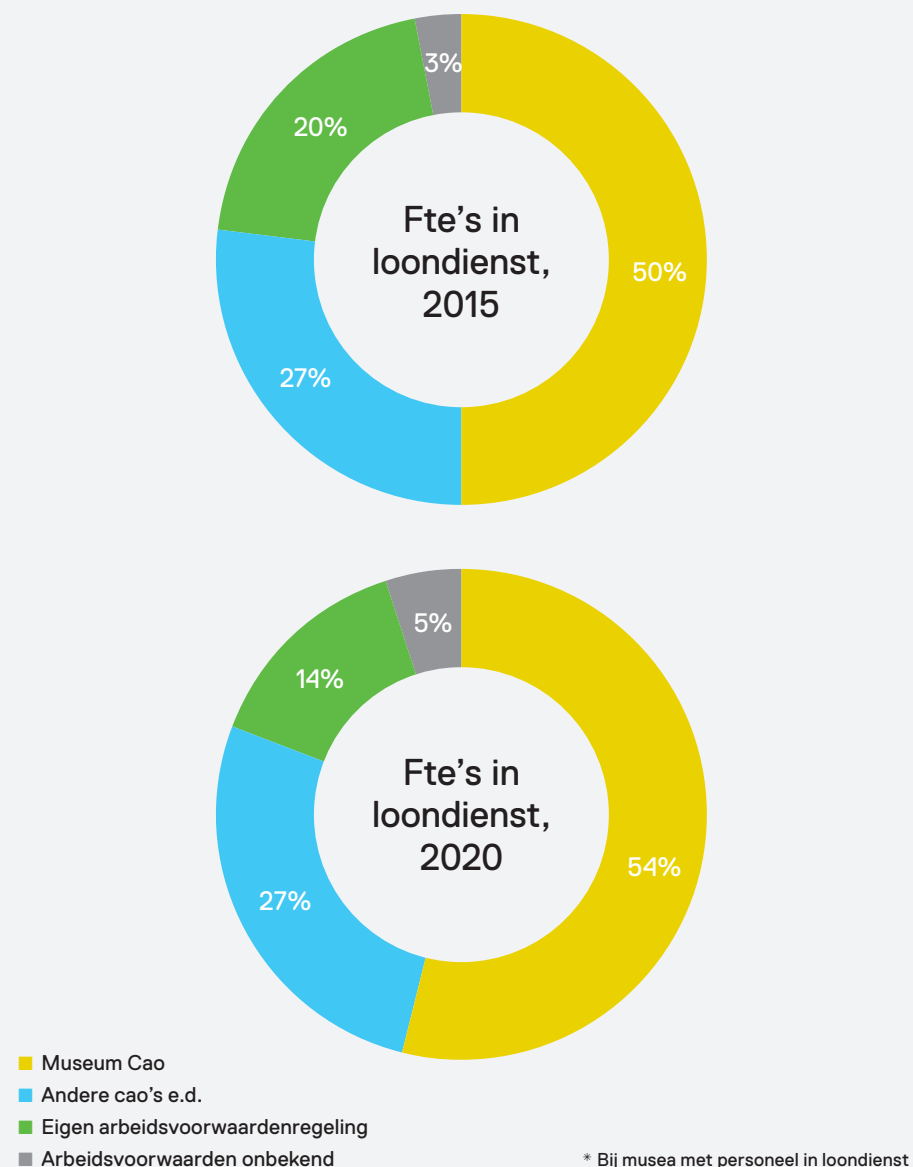
Tussen 2015 en 2020 is de personeelssterkte per saldo met 370 fte's (3,8%) toegenomen, ondanks een daling van bijna 470 fte's in 2020. De verdeling van het personeel over de verschillende functies blijft in die periode vrijwel onveranderd (figuur 6.4).

6\ Personeel

Museum Cao

De Museum Cao wordt steeds meer toegepast. In termen van het aantal voltijdequivalente banen valt 54% van de werknemers van musea in 2020 onder de Museum Cao, tegen 50% in 2015 (figuur 6.5). Daarnaast volgt 27% van de werknemers een andere cao of beloningsrichtlijn.

Figuur 6.5: Marktaandeel van de Museum Cao, 2015-2020*

Financiën

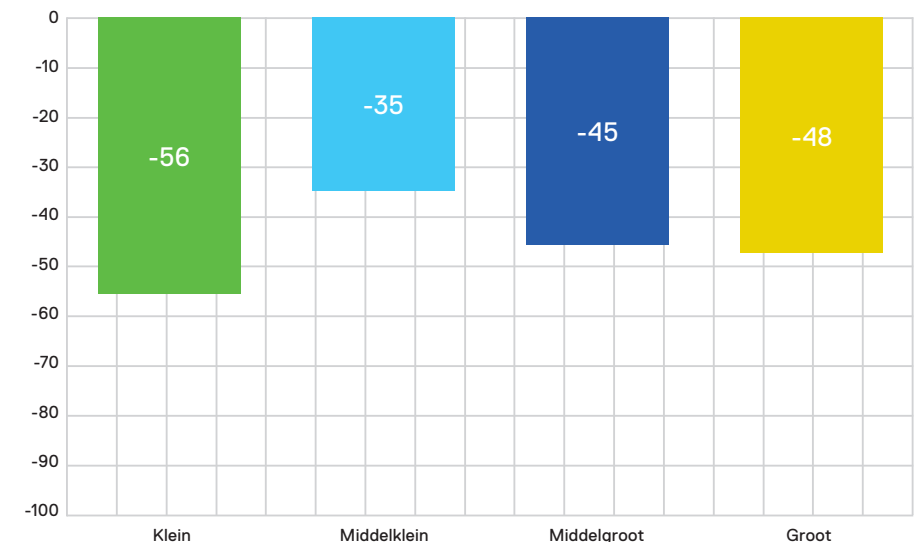
De eigen inkomsten van musea zijn door de coronacrisis in 2020 bijna gehalveerd ten opzichte van 2019. Musea hebben in 2020 149 miljoen euro aan coronasteun ontvangen van de verschillende overheden en private fondsen. Daarmee wordt gemiddeld bijna 60% van het verlies aan eigen inkomsten van 250 miljoen euro gecompenseerd. De overheidssubsidies zijn in 2020 licht gestegen met 14 miljoen euro. Als resultaat van deze ontwikkelingen is de totale omzet van musea in 2020 per saldo met 88 miljoen euro teruggelopen tot bijna 977 miljoen euro.

In 2020 zijn de totale kosten van musea met 125 miljoen euro gedaald tot ruim 962 miljoen euro. Musea hebben vooral bezuinigd op de kosten van tentoonstellingen, aankopen, horeca en winkel, en de overige bedrijfsvoering. Het resultaat uit de gewone bedrijfsvoering van alle musea samen

bedraagt ruim 14 miljoen euro (31.000 per museum), vooral doordat de grote musea gemiddeld een positief resultaat boeken. De overige musea schrijven gemiddeld rode cijfers.

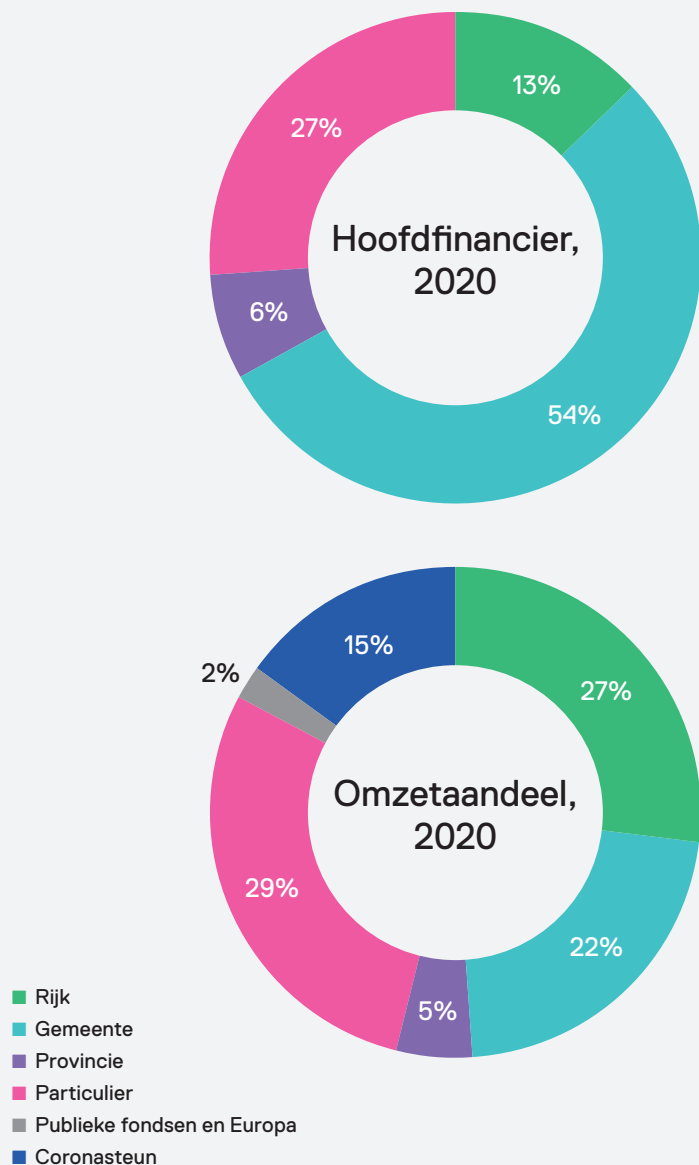
De kleine musea worden het hardst getroffen door de coronacrisis. Hun eigen inkomsten lopen met 56% terug (figuur 7.1). Bovendien ontvangen kleine musea in verhouding weinig coronasteun. Deze maakt slechts 33% van hun verlies aan eigen inkomsten goed tegen een compensatie van bijvoorbeeld 62% van het verlies aan eigen inkomsten bij de grote musea.

Figuur 7.1: Ontwikkeling eigen inkomsten per grootteklasse, 2019-2020 (in %)*

* Uitsluitend 436 musea die zowel in 2019 als in 2020 lid zijn van de Museumvereniging.

Figuur 7.2: Musea naar hoofdfinancier en financiering naar omzet, 2020 (aandelen in %)

Financiering

Ruim de helft van de Nederlandse musea heeft in 2020 gemeenten als belangrijkste subsidiegever. De bijdrage van gemeenten aan de totale omzet is beduidend kleiner: 22% (figuur 7.2). Met een bijdrage van 265 miljoen euro (27% van de omzet) is het Rijk de belangrijkste subsidiegever op nationaal niveau. Na het Rijk volgen de gemeenten met 212 miljoen euro subsidie. De overige subsidiebedragen zijn relatief beperkt. Musea ontvangen in 2020 daarnaast 149 miljoen euro coronasteun (15% van de omzet).

Ook al zijn de eigen inkomsten in coronajaar 2020 bijna gehalveerd, ze vormen nog steeds de grootste financieringsbron van musea: 286 miljoen euro (29% van de totale omzet). Het belang van de eigen inkomsten is vooral groot bij musea voor bedrijf, wetenschap en techniek. Bij die musea is de rol van de gemeenten als belangrijkste financier aanzienlijk kleiner dan bij de meeste andere typen musea (tabel 7.1).

Tabel 7.1: Musea naar type collectie en hoofdfinancier, 2020 (aandelen in %)*

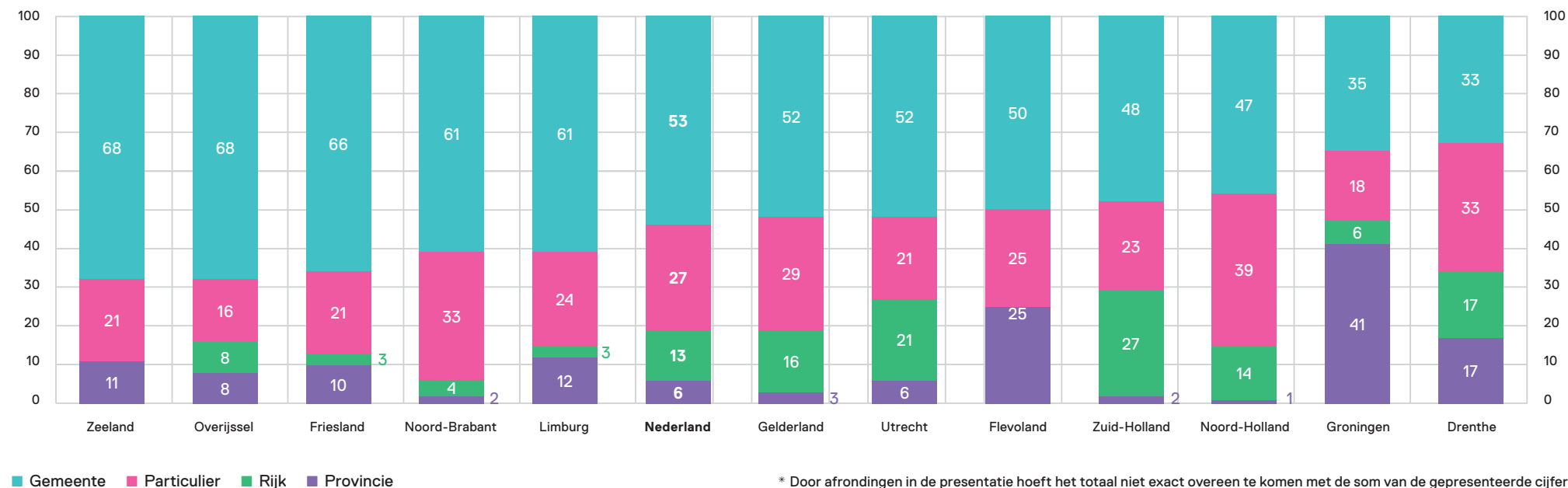
Hoofd-financier	Geschiedenis	Kunst	Bedrijf, wetenschap en techniek	Natuurhistorie	Volkenkunde	Totaal
Rijk	12	15	20	9	20	13
Gemeente	57	55	27	48	20	53
Provincie	8	3	5	13	0	6
Particulier	24	27	49	30	60	27
Totaal	100	100	100	100	100	100

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

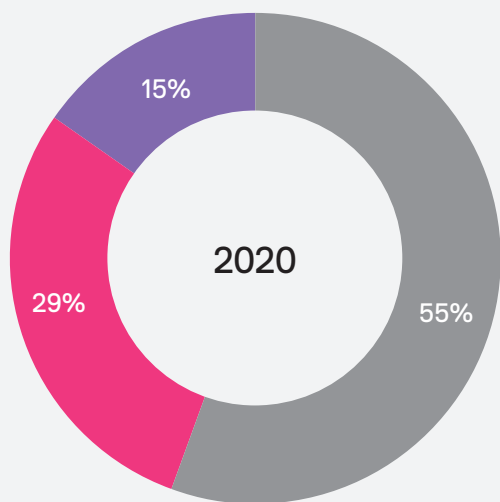
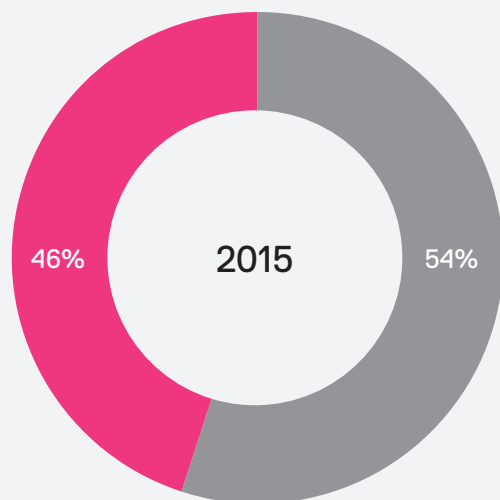
In alle provincies spelen gemeenten een grote rol als belangrijkste financier van musea, vooral in Zeeland, Overijssel en Friesland, en veel minder in Groningen en Drenthe (figuur 7.3). In Groningen en Flevoland is het belang van de provincie als hoofdfinancier van musea het grootste en in Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant is dat belang nagenoeg verwaarloosbaar. De rol van het Rijk

als hoofdfinancier van individuele musea is in de meeste provincies beperkt, behalve in Zuid-Holland en Utrecht. De provincies Noord-Holland, Drenthe en Noord-Brabant tellen naar verhouding veel musea waar de particuliere sector de belangrijkste financier is.

Figuur 7.3: Musea naar hoofdfinancier per provincie, 2020 (aandelen per provincie in %)*

Figuur 7.4: Eigen inkomsten, subsidies en coronasteun 2015-2020 (aandelen in %)

■ Subsidies
■ Eigen inkomsten
■ Coronasteun

Omzet

De totale omzet van musea is in 2020 met 88 miljoen euro (ruim 8%) teruggelopen ten opzichte van 2019 en komt uit op bijna 977 miljoen. Door de coronacrisis dragen de eigen inkomsten in 2020 slechts 29% bij aan de omzet (tabel 7.2). De afgelopen jaren was dat nog 50%. De coronasteun draagt in 2020 15% bij aan de omzet van musea.

Het grootste deel van de coronasteun (82%) komt voor rekening van het Rijk. De gemeenten geven slechts beperkte coronasteun aan musea (8% van het totaal), hoewel zij hoofdfinancier zijn van meer dan de helft van de musea. Naast de eigen inkomsten en de coronasteun zijn de subsidies van het Rijk, de gemeenten, de provincies en de publieke fondsen (inclusief Europa) goed voor de resterende 55% van de omzet. In 2015 was dat 54% (figuur 7.4).

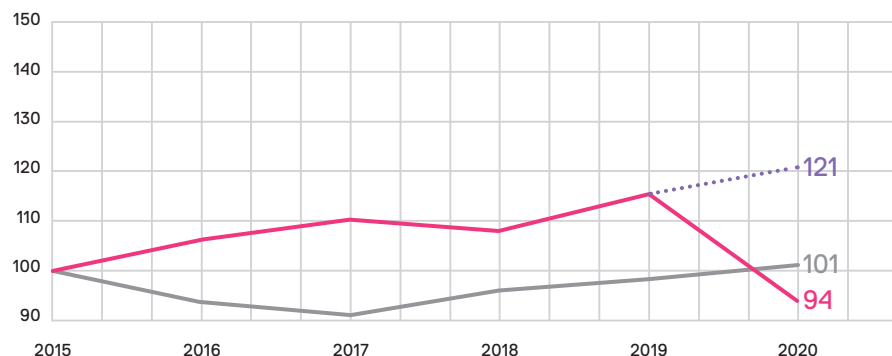
Tabel 7.2: Samenstelling van de omzet van musea, 2020*

	Bedragen (x 1 miljoen euro)	Aandeel (in %)
Omzet		
Subsidie	542	55
Eigen inkomsten	286	29
Coronasteun	149	15
Totale omzet	977	85
Subsidies		
Rijk	265	49
Gemeente	212	39
Provincie	45	8
Publieke fondsen en Europa	20	4
Totaal subsidies	542	100
Eigen inkomsten		
Entree	103	36
Horeca en winkel	36	13
Sponsoring	20	7
Overige activiteiten	48	17
Private fondsen	52	18
Giften	27	9
Totaal eigen inkomsten	286	100
Coronasteun		
Generieke steun Rijk	41	27
Specifieke steun Rijk	82	55
Specifieke steun gemeente	12	8
Specifieke steun provincie	9	6
Overige steun	6	4
Totaal coronasteun	149	100

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

De overheidssubsidies zijn in 2020 per saldo met 14 miljoen euro toegenomen, ondanks een daling van de provinciale subsidies. De trends in de subsidies en de eigen inkomsten lopen sterk uiteen (figuur 7.5). In de periode 2015-2020 zijn de subsidies per saldo nauwelijks gestegen en onvoldoende om de 9% inflatie voor musea in deze periode te compenseren. Daar staat tegenover dat de eigen inkomsten tussen 2015 en 2019 in totaal stegen met 16% (3,8% per jaar), om vervolgens in 2020 sterk terug te vallen als gevolg van de coronacrisis. Dit is een duidelijke trendbreuk. In 2020 dalen de eigen inkomsten met 250 miljoen euro (bijna een halvering ten opzichte van 2019), waarvan gemiddeld 60% wordt gecompenseerd door de coronasteun. Inclusief de coronasteun blijft het verlies aan eigen inkomsten in 2020 beperkt tot 101 miljoen euro.

Figuur 7.5: Trends in subsidies en eigen inkomsten, 2015-2020 (indexcijfers met 2015 = 100)*

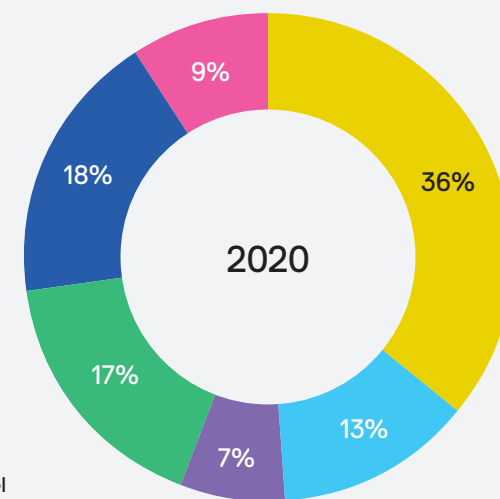
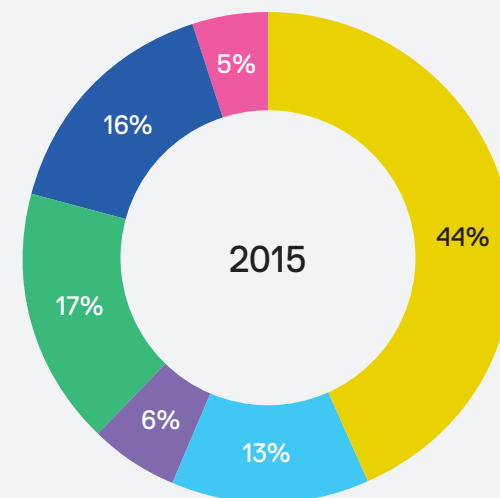

- Subsidies
- Eigen inkomsten (in 2020 inclusief coronasteun)
- Verwachte eigen inkomsten

* Eigen inkomsten in 2020 inclusief coronasteun.

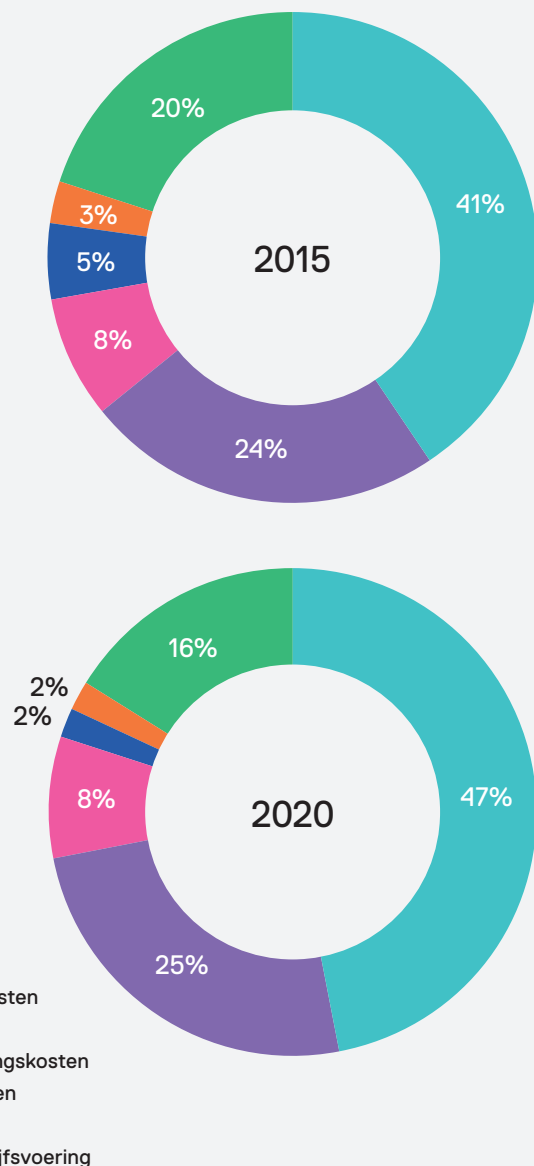
De eigen inkomsten van musea bestaan in 2020 voor 36% uit entreegelden, inclusief de bezoeker vergoeding van de Museumkaart (figuur 7.6). Door de halvering van het aantal bezoeken ten opzichte van 2015 is het relatieve belang van de entreegelden beperkter dan in 2015. Alle overige categorieën eigen inkomsten zijn ten opzichte van 2015 eveneens gedaald, maar niet zo sterk als de inkomsten uit entreegelden.

Figuur 7.6: Samenstelling van de eigen inkomsten, 2015-2020 (aandelen in %)

- Entreegelden
- Horeca en winkel
- Sponsoring
- Overige activiteiten
- Private fondsen
- Giften

Figuur 7.7: Samenstelling van de kosten, 2015-2020
(aandelen in %)

Kosten

Onder invloed van de coronacrisis zijn de totale kosten in 2020 met 125 miljoen euro (ruim 11%) gedaald naar een niveau van 962 miljoen euro, nog onder het niveau van 2015. Kleine musea hebben hun kosten het meest teruggebracht (met 21%).

Niet alle kostenposten zijn even sterk gedaald. Daardoor zijn de aandelen van de verschillende kostenposten in 2020 veranderd ten opzichte van de voorgaande jaren. De personeels- en huisvestingskosten blijven zoals altijd de belangrijkste kostenposten (figuur 7.7 en tabel 7.3). Het aandeel van de personeels- en huisvestingskosten in de totale kosten is in 2020 iets toegenomen ten opzichte van 2019 en eerdere jaren. Dat komt doordat deze kosten minder sterk zijn gedaald dan de overige kostenposten, zoals de kosten van tentoonstellingen, inkoop van horeca en winkel, en aankopen.

Tabel 7.3: Samenstelling van de kosten van musea, 2020*

Kosten	Bedragen (x 1 mln. euro)	Aandeel (in %)
Personeelskosten	450	47
Huisvestingskosten (inclusief afschrijvingen)	244	25
Tentoonstellingskosten	77	8
Aankoopkosten	18	2
Inkoop horeca en winkel	18	2
Overige bedrijfsvoering	154	16
Totaal kosten	962	100

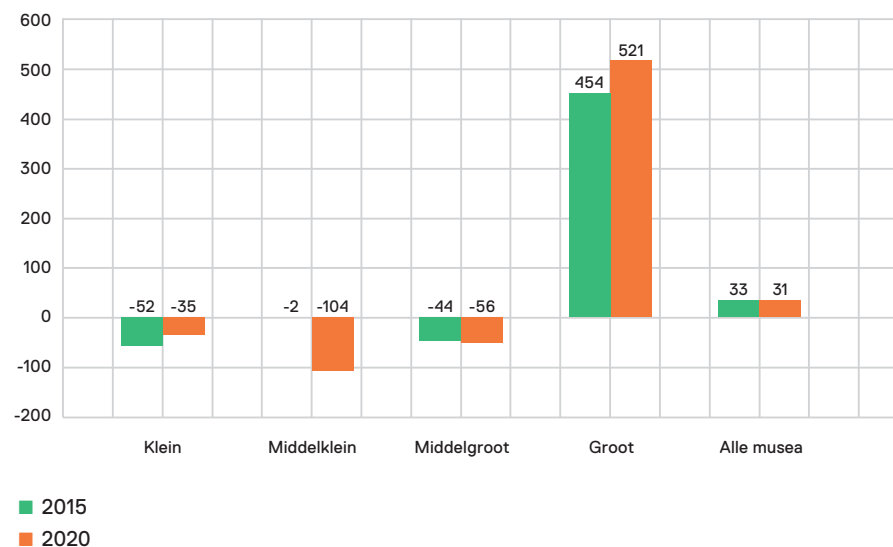
* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Exploitatie

De omzetsdaling van musea blijft door de coronasteun in 2020 beperkt tot 88 miljoen euro. De totale kosten van musea dalen met 125 miljoen euro sterker dan de omzet. De gezamenlijke musea boeken daardoor in 2020 een positief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering van 14 miljoen euro (gemiddeld 31.000 euro per museum). Het positieve resultaat in 2020 komt geheel voor rekening van de grote musea (figuur 7.8). Daar staat tegenover dat de kleine, middelkleine en middelgrote musea evenals in 2015 gemiddeld kampen met een negatief resultaat. In totaal sluit 42% van de musea 2020 af met rode cijfers.

De kleine musea – met een omzet tot 400.000 euro – realiseren in 2020 een negatief resultaat van gemiddeld 35.000 euro, hoewel ze hun kosten het sterkst hebben teruggebracht. In totaal heeft 42% van de kleine musea in 2020 een negatief resultaat uit de gewone bedrijfsvoering. Van de middelkleine musea met een omzet van 400.000 tot 800.000 euro schrijft 51% van de musea in 2020 rode cijfers. Gemiddeld kampen ze met een negatief resultaat van 104.000 euro. De middelgrote musea met een omzet tussen 800.000 en 3,2 miljoen euro realiseren in 2020 gemiddeld een negatief resultaat van 56.000 euro. 44% van deze groep musea had een negatief resultaat.

Figuur 7.8: Gemiddeld resultaat uit de gewone bedrijfsvoering van musea naar grootteklasse, 2015-2020 (x 1.000 euro's)

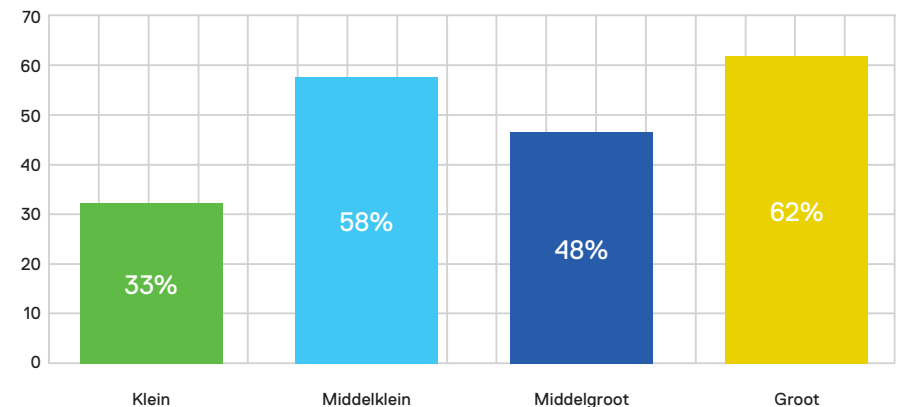

7\ Financiën

Grote musea – met een omzet van 3,2 miljoen euro en meer – boeken in 2020 een positief resultaat van gemiddeld 521.000 euro, hoewel 31% van hen rode cijfers schrijft. Dat is een verbetering ten opzichte van 2015, en zeker ten opzichte van 2019, toen de grote musea kampten met een negatief resultaat van gemiddeld 83.000 euro. Het gemiddeld positieve resultaat van de grote musea in 2020 is deels te danken aan de coronasteun die de verschillende overheden aan hen hebben verstrekt (ruim 1,8 miljoen euro per groot museum).

Tussen musea van verschillende grootte bestaan aanzienlijke verschillen in de mate waarin coronasteun hun verlies aan eigen inkomsten compenseert (figuur 7.9). Dat beïnvloedt hun financiële resultaat. Kleine musea ontvangen slechts een compensatie van 33% voor het relatief grote verlies aan eigen inkomsten, terwijl bijvoorbeeld grote musea voor 62% van het verlies aan eigen inkomsten worden gecompenseerd.

Figuur 7.9: Compensatie van het verlies aan eigen inkomsten van musea door coronasteun per grootteklasse, 2020 (in %)

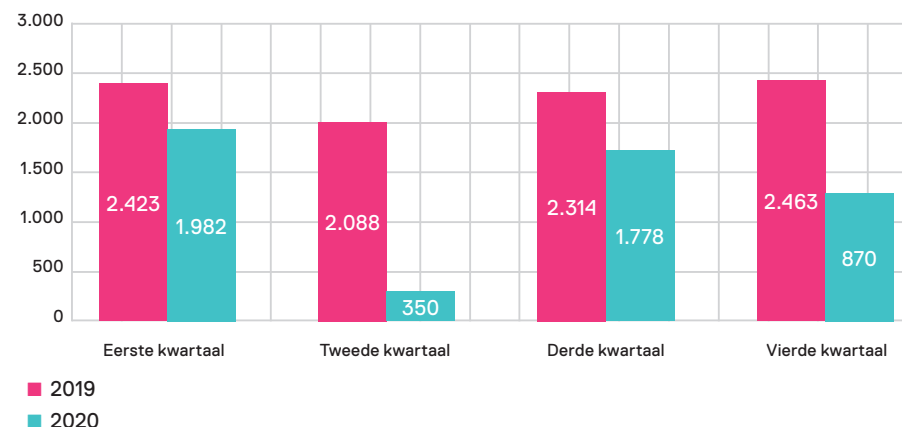
Verwachtingen voor 2021

Terugblik 2020

In 2020 zijn het museumbezoek en daarmee ook de eigen inkomsten sterk teruggevallen vergeleken met de voorgaande jaren. Met het oog op de verwachtingen voor 2021 en daarna is het goed om meer in detail terug te kijken naar een aantal ontwikkelingen in 2020.

Het bezoek van Museumkaarthouders is een belangrijke pijler van het museumbezoek. In 2019 namen de Museumkaarthouders 29% van het totale museumbezoek voor hun rekening. In 2020 is dat aandeel opgelopen tot 37%, voornamelijk doordat het bezoek van Museumkaarthouders in 2020 – met 47% – veel minder sterk is gedaald dan het bezoek van buitenlandse toeristen (82%). Vooral in het

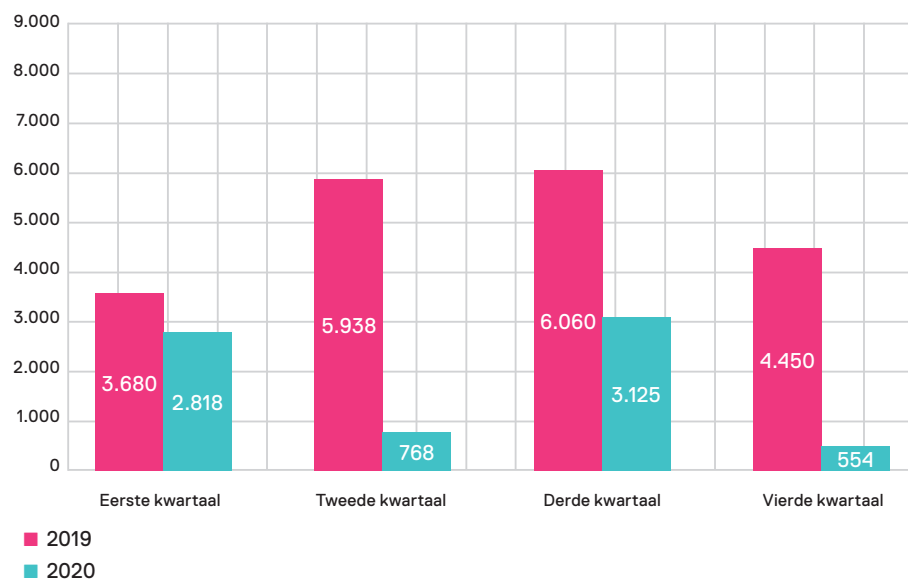
Figuur 8.1: Bezoek van Museumkaarthouders per kwartaal, 2019-2020 (x 1.000)

tweede en vierde kwartaal van 2020 is het bezoek van Museumkaarthouders door de tijdelijke sluitingen van musea en de andere coronamaatregelen sterk gekrompen ten opzichte van 2019 (figuur 8.1).

8\ Verwachtingen voor 2021

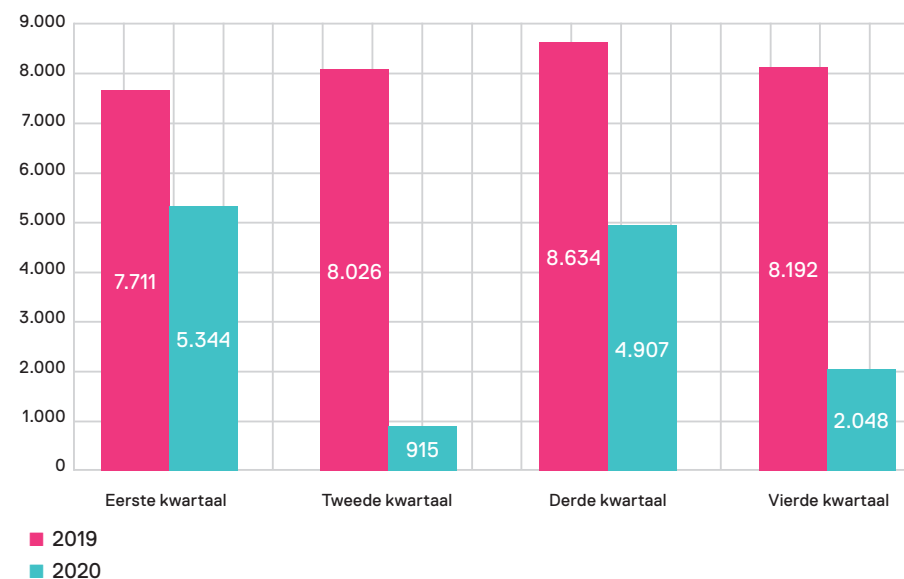
Figuur 8.2: Buitenlandse toeristen per kwartaal, 2019-2020 (x 1.000)*

* Buitenlandse gasten in alle hotels, motels, pensions, appartementen met hoteldienstverlening, jeugdaccommodaties en bed & breakfasts met ten minste 5 slaapplaatsen, op alle kampeerterrinen met minimaal 4 toeristische standplaatsen en op huisjesterreinen en in groepsaccommodaties met ten minste 10 slaapplaatsen (Bron: CBS).

In het tweede en het vierde kwartaal van 2020 vond daarnaast een dramatische terugval van het buitenlandse toerisme plaats (figuur 8.2). In totaal is het aantal buitenlandse toeristen in 2020 met 64% gedaald ten opzichte 2019. Dat verklaart voor een belangrijk deel de buitengewoon sterke daling van het buitenlandse museumbezoek (81%), maar niet volledig. Een aanvullende verklaring is dat het museumbezoek per 100 buitenlandse toeristen is teruggefallen van 50 in 2019 naar 24 in 2020, meer dan een halvering. Buitenlandse toeristen kwamen in 2020 minder vaak

Figuur 8.3: Totaal museumbezoek per kwartaal, 2019-2020 (x 1.000)

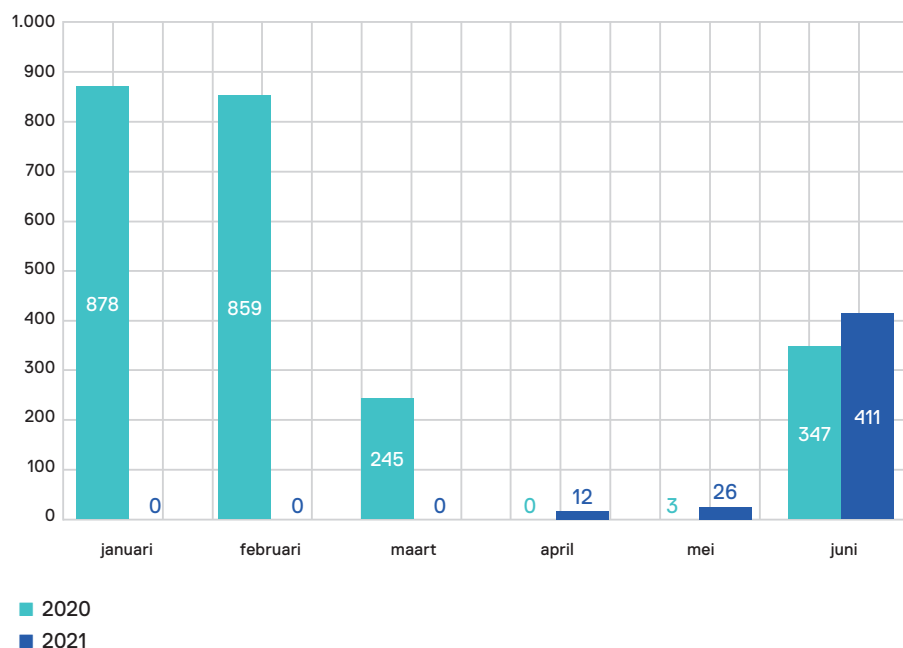

voor een museumbezoek naar Nederland dan in voorgaande jaren, te meer omdat toeristen van buiten Europa, voor wie museumbezoek vaak een belangrijk reisdoel is, door reisbeperkingen geheel wegbleven.

Mede onder invloed van het ver teruggefallen aantal buitenlandse bezoeken is het totale museumbezoek in 2020 met bijna 60% gedaald. Daardoor zijn de eigen inkomsten bijna gehalveerd. Door tijdelijke sluitingen van musea en de andere coronamaatregelen vond vooral in het tweede en vierde kwartaal van 2020 een sterke krimp van het totale museumbezoek plaats (figuur 8.3). In het bijzonder april, mei en december waren moeilijke maanden voor musea.

8\ Verwachtingen voor 2021

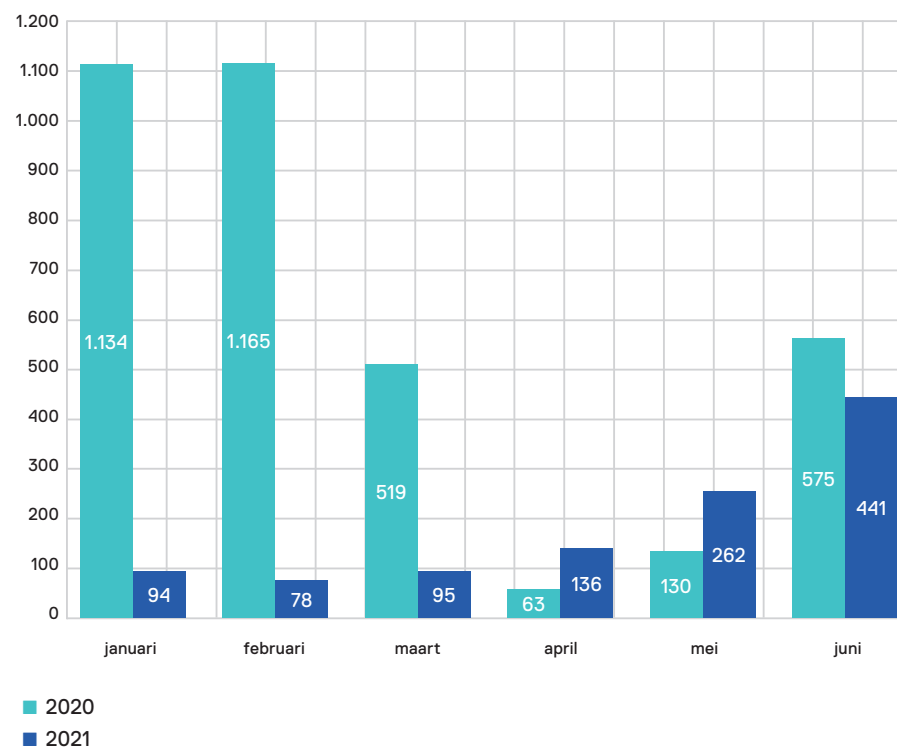
Figuur 8.4: Bezoek van Museumkaarthouders in het eerste halfjaar van 2020 en 2021 (× 1.000)

Het eerste halfjaar van 2021

In het eerste halfjaar van 2021 zet de daling van het bezoek van Museumkaarthouders zich onverminderd voort (figuur 8.4). Musea waren tot 5 juni gesloten, behoudens een experiment in april en de opening van de openluchtmusea vanaf 19 mei. Er was geen bezoek in het eerste kwartaal, en amper bezoek in het tweede. Daardoor is het aantal bezoeken van Museumkaarthouders in het eerste halfjaar met bijna 1,9 miljoen afgenomen van ruim 2,3 miljoen in

Figuur 8.5: Buitenlandse toeristen in het eerste halfjaar van 2020 en 2021 (× 1.000) *

* Buitenlandse gasten in alle hotels, motels, pensions, appartementen met hoteldienstverlening, jeugdaccommodaties en bed & breakfasts met ten minste 5 slaapplekken, op alle kampeerterrinen met minimaal 4 toeristische standplaatsen en op huisjesterreinen en in groepsaccommodaties met ten minste 10 slaapplekken (Bron: CBS).

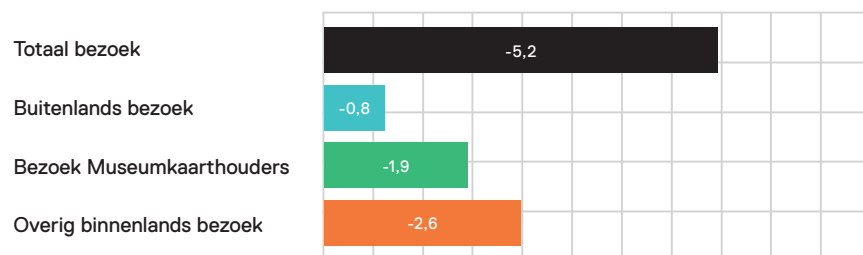
2020 naar 0,5 miljoen in de eerste helft van 2021. Het overige binnenlandse museumbezoek (inclusief schoolbezoeken) daalt in het eerste halfjaar van 2021 – met 2,6 miljoen – nog iets sterker dan het bezoek van Museumkaarthouders.

8\ Verwachtingen voor 2021

Het in 2020 sterk gekrompen buitenlands toerisme daalt in het eerste halfjaar van 2021 door reisbeperkingen verder (figuur 8.5). De daling van het buitenlands toerisme en de sluiting van de musea leidt in het eerste halfjaar van 2021 tot een afname van het aantal buitenlandse bezoeken met bijna 0,8 miljoen.

In totaal daalt het aantal museumbezoeken in het eerste halfjaar van 2021 met 5,2 miljoen ten opzichte van het eerste halfjaar van 2020 (figuur 8.6). Het bezoek van Museumkaarthouders en het overige binnenlands museumbezoek leveren de grootste bijdrage aan die daling.

Figuur 8.6: Overzicht ontwikkeling van het museumbezoek in het eerste halfjaar van 2021 ten opzichte van het eerste halfjaar van 2020, (x 1 miljoen)*

* Door afrondingen in de presentatie hoeft het totaal niet exact overeen te komen met de som van de gepresenteerde cijfers.

Vooruitblik

Een vooruitblik voor de rest van het jaar is met onzekerheden omgeven. Het verdere verloop van de coronacrisis blijft grillig en onvoorspelbaar. Onduidelijk is of er na de zomer nieuwe varianten van het coronavirus ontstaan, die de voorgenomen versoepelingen van coronamaatregelen in de weg staan. Duidelijk is dat het tweede halfjaar van 2021 de daling van het museumbezoek en het bijbehorende verlies aan eigen inkomsten in het eerste halfjaar niet goed gaan maken. Het buitenlandse toerisme blijft op een laag peil. Het stijgt weliswaar in het tweede halfjaar, maar niet genoeg om het slechte eerste halfjaar te compenseren. Dat er in deze zomervakantie meer Nederlanders in eigen land op vakantie gaan en dan ook musea bezoeken, biedt onvoldoende compensatie voor het sterk gedaalde museumbezoek van buitenlandse toeristen.

Rekening houdend met de in principe voorgenomen versoepelingen verwachten we dat het bezoek van Museumkaarthouders en overige binnenlandse bezoekers in het tweede halfjaar van 2021 met respectievelijk 0,7 miljoen en 0,9 miljoen stijgen ten opzichte van dezelfde periode in 2020. Het buitenlandse bezoek neemt in het tweede halfjaar naar verwachting met 0,1 miljoen toe. Door de sterke bezoekdaling in het eerste halfjaar en de beperkte stijging in het tweede halfjaar daalt het aantal museumbezoeken in 2021 per saldo met

8\ Verwachtingen voor 2021

3,5 miljoen tot een niveau van minder dan een derde van het aantal bezoeken in 2019 (tabel 8.1).

Tabel 8.1: Ontwikkeling aantal bezoeken en eigen inkomsten, 2019-2021

	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Prognose 2021	Ontwikkeling 2020-2021
Bezoeken (x 1 mln.)	32,6	13,2	9,7	-3,5
Eigen inkomsten (x 1 mln. euro)	536	286	236	-50

De bezoekdaling leidt tot een verlies aan inkomsten uit entreegelden, horeca, winkel en overige activiteiten van 50 miljoen euro ten opzichte van 2020. Mogelijk vallen aanvullend ook inkomsten van sponsors, private fondsen en andere partijen weg. Dat blijft in de berekeningen buiten beschouwing. De eigen inkomsten dalen naar een niveau 236 miljoen, ruim de helft minder dan in 2019.

De vooruitzichten voor 2022 en latere jaren zijn onzeker. De museumsector wordt langdurig en fors geraakt door de coronacrisis. Het zal geruime tijd duren voordat het museumbezoek en de eigen inkomsten weer op het oude niveau zijn. Zeker het buitenlandse museumbezoek en in bijzonder het bezoek van buiten Europa zullen de komende tijd nog op een laag pitje blijven. Voortgezette coronasteun blijft noodzakelijk om musea de moeilijke periode te laten doorkomen.

Colofon

Copyright

Museumcijfers 2020 is een uitgave van Stichting Museana, Stichting Museumkaart en de Museumvereniging.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Disclaimer

Ondanks de zorgvuldigheid waarmee Museumcijfers 2020 tot stand is gebracht, kunnen Stichting Museana, Stichting Museumkaart en Museumvereniging geen aansprakelijkheid aanvaarden voor schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

Databewerking: Eric Verhoog (ABF Research, Delft)

Analyse: René Goudriaan en Floor Joustra (SiRM, Utrecht)

Samenstelling: Janneke Visser en Lodewijk Kuiper (Museumvereniging, Amsterdam)

Tekstredactie: Kasper van Noppen (kasperschrijft.nl, Amsterdam)

Vormgeving: def. (Def.nl, Amsterdam)

September 2021

Museumvereniging in samenwerking met Stichting Museana

Postbus 2975

1000 CZ Amsterdam

020-5512900

info@museumvereniging.nl

Nederlandse musea

ABC Haarlem	Diamant Museum Amsterdam	Het Noordbrabants Museum	Kranenburg
Agrarisch Museum Westerhem	Dolhuys Museum van de geest	Het Scheepvaartmuseum	Kröller-Müller Museum
Airborne Museum at 'Hartenstein'	Dordrechts Museum	Het Spinozahuis	Kunstfort bij Vijfhuizen
Allard Pierson	Drents Museum	Het Spoorwegmuseum	Kunsthal Rotterdam
Amsterdam Museum	Drukkerijmuseum Meppel	Het Sterkenhuis	Kunstmuseum Den Haag
Amsterdam Pipe Museum	Edams Museum	Het Utrechts Archief	Kunstvereniging Diepenheim
Anne Frank Huis	Elisabeth Weeshuis Museum	Hildo Krop Museum	Landgoed Fraeylemaborg
Anton Pieck Museum	Embassy of the Free Mind	Historiehuis Roermond	Landgoed Verhildersum
Appel Arts Centre	Erfgoedcentrum Tongerlohuys	Historisch Museum De Bevelanden	Liemers Kunstwerk
Aviodrome Exploitatie B.V.	Erfgoedpark Batavialand	Historisch Museum De Casteelse Poort	Limburgs Museum
BAK, basis voor actuele kunst	Eye Filmmuseum	Historisch Museum De Scheper	Limburgs Openluchtmuseum Eynderhoof
Bakkerijmuseum De Oude Bakkerij	Feyenoord Museum	Historisch Museum Den Briel	Literatuurmuseum/Kinderboekenmuseum
Beeld en Geluid Den Haag	Flessenscheepjesmuseum	Historisch Museum Ede	Louis Couperus Museum
Beeldende Kunst Middelburg Vleeshal	Flipje en Streekmuseum Tiel	Historisch Museum Het Palthe Huis	Marie Tak van Poortvliet Museum
Beheer en Behoud Museumcollectie Boxtel	Florence Nightingale Instituut	Historische Tuin Aalsmeer	Marinemuseum
Behoud van den Doornenburg	Foam Fotografiemuseum Amsterdam	Honig Breethuis	Mariniersmuseum
Belasting & Douane Museum	Forteiland Pampus	Hortus botanicus Leiden	Maritiem Museum Rotterdam
Belfort Museum Sluis	Fotomuseum aan het Vrijthof	Huis Doorn	Marker Museum
Betje Wolff Museum	Frans Hals Museum/ Hal	Huis Marseille, Museum voor Fotografie	Markiezenhof, gem. Bergen op Zoom
Bevrijdingsmuseum Zeeland	Fries Landbouw Museum	Huis Van Gijn	Marres
Biesbosch MuseumEiland	Fries Museum	Huis Zypendaal	Mauritshuis
Boerderijmuseum "De Bovenstreek"	Fries Scheepvaart Museum	Huizer Museum	Melmuseum
Bonnefantenmuseum	Fruitteeltmuseum	Hunebedcentrum	Micropia
Boomkwekerijmuseum	Geelvinck Muziek Museum Zutphen	Huygens Hofwijck	MIJ Museum IJsselstein
Botanische Tuin De Kruidhof	Geert Grote Huis	Ikonenmuseum Kampen	Miramar Zeemuseum
Botanische Tuin TU Delft	Gelders Geologisch Museum	Indisch Herinneringscentrum (IHC)	Missiemuseum Steyl
Botanische Tuinen Utrecht	Gem. Archeologisch Museum Aardenburg	Industrieel Museum Zeeland	Molenmuseum De Valk
Brabants Museum Oud Oosterhout	Gemeentemuseum Het Hannemahuis	Internationaal Klompenmuseum	Molenmuseum De Wachter
Buitenplaats Kasteel Wijlre	Gemeentemuseum Het Land van Thorn	Japanmuseum SieboldHuis	Mondriaanhuis
Bureau Europa	Geniemuseum	Joods Historisch Museum	MOW Museum Westerwolde
Centraal Museum	GeoFort	Jopie Huisman Museum	MU
Chabot Museum	Geologisch Museum Hofland	KAdE, Kunsthal in Amersfoort	Multatuli Museum
Cobra Museum	Gorcums Museum/Gem.Gorinchem	Kasteel Amerongen	Musea Zutphen
CODA / Cultuur Onder Dak Apeldoorn	Graafs Museum	Kasteel de Haar	Museon
Collectie Brands	Grachtenmuseum Amsterdam	Kasteel Duivenvoorde	Museum Abdijkerk
Comenius Museum	GRID Grafisch Museum Groningen	Kasteel Heeswijk	Museum Arnhem
Continium discovery center	Groninger Museum	Kasteel Hoensbroek	Museum Beelden aan Zee
Cube Design Museum	Haags Historisch Museum	Kasteel Huis Bergh	Museum Belvédère
Cultureel Erfgoed Het Warenhuis	Haarlemmermeermuseum De Cruquius	Kasteel Museum Sypsteyn	Museum Boijmans Van Beuningen
Cultuurhistorisch Museum Texel Museum	Heerenveen Museum	Kasteel Radboud	Museum Bredius
Waelstee	Heiligenbeeldenmuseum Kranenburg	Kasteel van Valkenburg	Museum Broeker Veiling
Cuypershuis	Herinneringscentrum Kamp Westerbork	Katwijk's Museum	Museum Bronbeek
DAF Museum	Hermitage Amsterdam	Kazemattenmuseum Kornwerderzand	Museum Bussemakerhuis Borne
De Bastei	Het Bolwerk, Mus.Staats-Spaans	Kempenmuseum De Acht Zaligheden	Museum Buurtspoorweg
De Domijnen	Het Dordts Patriciërshuis	Keramiekcentrum Tiendschuur Tegelen	Museum Catharijneconvent
De Grote Kerk	Het Hof van Nederland	Keramiekmuseum Princessehof	Museum de Buitenplaats
De Oude Kerk	Het Hollands Kaasmuseum	Keukenhof B.V.	Museum de Fundatie
De Pont museum voor Hedendaagse Kunst	Het Klederdracht Museum	Kijk en Luistermuseum	Museum de Heksenwaag
De Vereniging Zaanse Molen	Het Nederlands Vestingmuseum	Koninklijk Eise Eisinga Planetarium	Museum de Kantfabriek
Design Museum Den Bosch	Het Nieuwe Instituut	Koninklijk Paleis Amsterdam	Museum De Koperen Knop

Nederlandse musea

Museum De Lakenhal	Museum Nederlandse Cavalerie	Nationaal Archief	Openluchtmuseum Ootmarsum
Museum de Locht Limburg	Museum Nienoord, Borg en Nationaal	Nationaal Baggermuseum	Oudheidkamer Texel
Museum De Looierij	Rijtuigmuseum	Nationaal Biermuseum De Boom	Outsider Art Museum Museum van de Geest
Museum De Roos	Museum Nijkerk	Nationaal Centr. voor Wetensch en Technologie	Oyfo Techniekmuseum (vhn: HEIM, CREA & Paleis Het Loo Nationaal Museum
Museum 'De Tien Malen'	Museum Noordwijk	Nationaal Gevangenismuseum	Panorama Mesdag BV
Museum de Vier Quartieren	Museum Ons' Lieve Heer op Solder	Nationaal Glasmuseum/ Glas	Paulina Bisdom van Vliet
Museum De Voorde	Museum Opsterlân	Nationaal Jenevermuseum	Peter van den Braken Centrum
Museum De Waag	Museum Paul Tetar van Elven	Nationaal Militair Museum	Philips Museum
Museum De Wemme	Museum Prinsenhof Delft	Nationaal Modelspoor Museum	Pieter Vermeulen Museum
Museum De Wieger	Museum Rijswijk	Nationaal Monument Kamp Vught	preHistorisch Dorp
Museum 'De Zwarte Tulp'	Museum Romeinse Katakomben	Nationaal Museum van Wereldculturen	Purmerends Museum
Museum der Koninklijke Marechaussee	Museum Rotterdam '40-'45 NU	Nationaal Onderduikmuseum	Rijksmuseum Amsterdam
Museum Dokkum	Museum Schokland	Nationaal Onderwijsmuseum	Rijksmuseum Boerhaave
Museum Dorestad	Museum Sjoel Elburg	Nationaal Orgelmuseum	Rijksmuseum Muiderslot
Museum Drachten	Museum Slager	Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers	Rijksmuseum Twenthe
Museum Elburg	Museum Slot Loevestein	Nationaal Sleepvaart Museum	Rijksmuseum van Oudheden
Museum Engelandvaarders	Museum Sloten	Nationaal Tinnen Figuren Museum	Rijssens Museum
Museum Flehite	Museum Spakenburg	Nationaal Vlasserij-Suikermuseum	RKD-Ned. Instituut v. Kunstgeschiedenis
Museum Gevangenpoort	Museum Speelklok	Nationaal Vlechtmuseum	Schermer Molens
Museum Giethoorn 't Olde Maat Uus	Museum Stad Appingedam	Nationale De Nieuwe Kerk	Schoonewelle Mus. voor Natuur en Ambacht
Museum Gouda	Museum Stadskasteel Zaltbommel	Natura Docet Wonderryck Twente	SCHUNCK
Museum Haarlem	Museum Staphorst	Naturalis Biodiversity Center	Science Centre Delft
Museum Helmond	Museum Swaensteyn	Natuurcentrum Ameland	Singer Laren
Museum Hengelo	Museum 't Behouden Huys	Natuurhistorisch Museum Maastricht	Sint Janskerk- De Goudse Glazen
Museum Het Oude Raadhuis Urk	Museum 't Oude Slot	Natuurhistorisch Museum Rotterdam	SLEM Het Nieuwe Schoenenmuseum
Museum Het Pakhuis	Museum Terra Maris	Natuurmuseum Brabant	Slot Zuylen
Museum het Petershuis	Museum Tromp's Huys	Natuurmuseum Fryslân	Société Musée Lalique PaysBas
Museum Het Rembrandthuis	Museum Valkenburg	Nederlands Artillerie Museum	Sonnenborgh, Museum en Sterrenwacht
Museum Het Schip	Museum van Bommel van Dam	Nederlands Bakkerijmuseum	Space Expo
Museum Het Valkhof	Museum van de 20e Eeuw	Nederlands Fotomuseum	Speelgoed en Carnavalsmuseum Op Stelten
Museum Hilversum	Museum van de Vrouw	Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid	Speelgoedmuseum Deventer
Museum Hindeloopen	Museum van Egmond	Nederlands Openluchtmuseum	Stadhuismuseum Zierikzee
Museum Hoeksche Waard	Museum Van Loon	Nederlands Steendrukmuseum	Stadsarchief Amsterdam
Museum In 't Houten Huis	Museum Veenendaal	Nederlands Stoommachinemuseum	Stadsmuseum Almelo
Museum JAN	Museum Veere	Nederlands Tegelmuseum	Stadsmuseum Doetinchem
Museum Jan Cunen	Museum Vekemans	Nederlands Uitvaartmuseum Tot Zover	Stadsmuseum Groenlo
Museum Jan Heestershuis	Museum Vlaardingen	Nederlands Volksbuurtmuseum	Stadsmuseum Harderwijk
Museum Kaap Skil	Museum voor anatomie en pathologie	Nederlands Watermuseum	Stadsmuseum Rhenen
Museum Kasteel Wijchen	Museum W	Nederlands Zilvermuseum Schoonhoven	Stadsmuseum Steenwijk
Museum Kennemerland	Museum Weesp	Nederlands Zouavenmuseum	Stadsmuseum Woerden
Museum Kinderwereld	Museum Wierdenland Ezinge	NEMO Science Museum	Stedelijk Museum Alkmaar
Museum Klok & Peel	Museum Zaanse Tijd	Nest Foundation	Stedelijk Museum Amsterdam
Museum Klooster Ter Apel	Museumbrouwerij 'De Roos'	Noordelijk Scheepvaartmuseum	Stedelijk Museum Breda
Museum Krona	Museumfabriek, de	Noord-Veluws Museum	Stedelijk Museum Coevorden
Museum Lunteren	Museumpark Archeon	Observeum Museum & Sterrenwacht	Stedelijk Museum Kampen
Museum Maassluis	Museumpark Orientalis	Oorlogsmuseum Overloon	Stedelijk Museum Schiedam
Museum Martena	Museumstoomtram Hoorn-Medemblik	Openbaar Vervoer & Speelgoed Museum	Stedelijk Museum Vianen
Museum Meermanno Huis van het Boek	Musiom	Doetinchem	Stichting Erfgoed, Natuur en Landschap
Museum Menkemaborg	Muzee Scheveningen	Openluchtmuseum Themapark De Spitkeet	Museum Joure
Museum Nairac	Muzeeaquarium Delfzijl	Openluchtmuseum Het Hoogeland	

Nederlandse musea

Stichting het Nationaal Automobielmuseum - Louwman Museum
Stichting Levend Paardenmuseum Hollandsche Manege
Stichting Techniek met een ziel
Stichting World Seed Experience (Sow to Grow)
Stoomtrein Katwijk Leiden
Streek & Landbouwmuseum Goemanzorg
Streekhistorisch Museum Tweestromenland
Streekmuseum “De Meestooft”
Streekmuseum Elsloo
Streekmuseum Etten-Leur
Streekmuseum Krimpenerwaard
Streekmuseum Stevensweert / Ohé & Laak
Studiegroep Leudal, Leudal Museum
‘t Fiskershúske
TENT Centrum Beeldende Kunst
Texels Museum (EcoMare)
Textielmuseum
Teylers Museum
Thermenmuseum
Titus Brandsma Museum
Touwmuseum ‘De Baanshuur’
Trompenburg Tuinen & Arboretum
Universiteitsmuseum Groningen
Universiteitsmuseum Utrecht
Valkerij en Sigarenmakerij Museum
Van Abbemuseum
Van Gogh Museum
Vechtstreek Museum
Veenkoloniaal Museum
Veiligheidsmuseum PIT
Veluws Museum Hagedoorns Plaatse
Venrays Museum
Verzetsmuseum Amsterdam
Verzetsmuseum Zuid-Holland | Libertum
Villa Mondriaan
Vincent van GoghHuis
Visserijmuseum Breskens
Visserijmuseum Zoutkamp
Voerman Museum
Volendams Museum
Von Gimborn Arboretum
Vrijheidsmuseum
Vrijmetselarij Museum
Warkums Erfskip
Waterlandsmuseum de Speeltoren
Waterliniemuseum Fort bij Vechten
Watersnoodmuseum
Weegschaalmuseum Naarden

Wereldmuseum Rotterdam
West
Westfries Museum
Witte de With Center for Contemporary Art
Zaans Museum
Zandvoorts Museum
Zee- en Havenmuseum de Visserijschool
Zeeuws Maritiem MuZEEum
Zeeuws Museum
Zoutmuseum
Zuiderzeemuseum
Zwanenbroedershuis

Museumvereniging
in samenwerking met
Stichting Museana
Postbus 2975
1000 CZ Amsterdam

Telefoon 020-5512900
info@museumvereniging.nl

